

Ilinniartitsisoq

IMAK - Grønlands lærerforening

Marts '16

Marts '15

- 3** Sinniisut aallartitat immikkut ittumik ataatsimiinnerat
- 4** Ekstraordinært Repræsentantskabsmøde
- 5** Pensions-puslespil?
- 6** Pensioni pillugu katitertakkat?
- 8** Karl Frederik Danielsen
- 10** Lærerne synes om Karl Frederik Danielsen!
- 11** Karl Frederik Danielsen ilinniartitsisut iluarisimaarpaat!
- 12** Vi har store udfordringer på uddannelsesområdet
– vi må tage et fælles ansvar
- 13** Atuartitaanermi sulissarpassuaqarpugut
– ataatsimut akisussaaffimmik kivitsisariaqarpugut
- 14** - Jeg brænder for at hjælpe børn med særlige behov
- 16** - Meeqqat immikkut pisariaqartitsisut uummateqarfigaakka
- 18** Matup Tunuani
- 22** Ordblinde lever meget i det skjulte
- 24** Naqinnernik ilisarinnissinnaangitsut isertoqqissaarlutik inu-
usarput
- 26** Dem, der har læsevanskeligheder i Grønland, kan stadig ikke
få hjælp
- 28** Nunatsinni atuarsinnaangitsut suli ikiorneqarsinnaangillat
- 30** Få pulsen i vejret
- 32** TILLIT QULLARTIGUK
- 34** Lad musik være ét af værktøjerne i undervisningen!
- 36** Atuartitsinermi nipilersorneq aamma aqquataasarli!
- 38** SIDEN SIDST
- 39** KINGULLERMIT

Ilinniartitsisoq

Udgivet af IMAK

Ansvarshavende redaktør:
Sivso Dorph

Redaktion:
imak@imak.gl

Justus Kaspersen – Ilulissat
namibia@greenet.gl
Tlf. 542263

Layout:
Jan Ellesgaard

For- og bagsidefoto:
Justus Kaspersen

Oplag:
1.250 stk.

Tryk:
TOPTRYK, Gråsten

Deadline næste nummer:
1. Maj 2016

IMAK

Noorlernut 23
Postboks 867
3900 Nuuk
Tlf. 32 25 50
Fax 32 50 61
Email: imak@imak.gl

Siulittarsoq/Formand

Sivso Dorph
Noorlernut 23
Postboks 867
3900 Nuuk
Arb. 32 25 50
Mobil 54 33 39
Pri. tlf. 31 10 29
Email: sdo@imak.gl

Sinniisut aallartitat immikkut ittumik ataatsimiinnerat

Inimi issiasut tamarmik nalunnigilaat! IMAK'ip siulittaasuata Sivso Dorph'ip taarsernissaa ajornakusuussaqqisoq. Aammattaaq unammilluni qinersisoqassaaq. Tamanna kattuffiup oqaluttuarisaanerani siullermeerluni pissaaq.

IMAK'ip Sinniisui aallartitat Nuummi februaarip 18.ani immikkut ittumik ataatsimiinngitsiarnerminni tupinnangitsumik persuarsiorpasilaarput – killisimaarpasingajallutik allaat - .

Erniinnannguaq sinniisut aallartitat Sivso Dorp'ip – inoqatiminut sunniisinnaalluartup ilisimaneqarlualtullu ukiuni 14'ini siulittaasorisimasamik – taartissaanik qinersissapput. Malugineqarsinnaangajapporluunniit ullumikkut ullup immikkut ittuunera. Aammami qineqqusaartut taakku sisamat arlaat erniinnannguaq qinerneqaruni suliasamik immikkut ittumik tiguisussaavoq.

Qineqqusaartut sisamat. Tamannami nammineq aamma immikkut ittuuvoq. Siornatigut IMAK'ip siulittaasusaaanik unammilluni qinersisoqarnikuunngisaannarpoq. Immaqami aamma tamanna peqqutaalluni ulloq immikkut ittutut misinnarpoq. Imaluunniit inuit issiasut tamarmik una nalunnigimmassuk, IMAK'imi siulittaasuuneq imaaginangimmat ilinniartitsisut kattuffiani siuttuuneq. Amerlanernullu suliasaq nutaalluinnartoq aamma taassuma malitsigisussaammagu, tassalu inuiaqatigiinni tamanit tusaamasanngorluni ilisimaneqalernissaaq. Akisussaaffimmik politikkikkut unammissutaasaqisumi assortuusutaasaqisumilu, akiuunnerillu tamatigut naapertuulluurtuliornikkut inerneqarneq ajortumi tigusinissaaq: Tassalu nunatsinni meeqqat atuarfianik. Unammilligassat siulittaasunngortussamut ikinngeqaat.

siulittaasullu oqalugiareernerani (oqalugiaataa uani takusinnaavat IMAK.gl), qinersineq pisussanngorpoq. Qineqqusaartut piffissami sivilaartumi qineqqusaartut saqqumisereerlugit massakkut sinniisut aallartitat qularunnaarsinniarlugit periarfissartik kingullerpaaq atorluarnialerpaat. Qineqqusaartut tamarmik 5 min. atorlugit imminnut ilisaritsipput. Kingornalu sinniisunit aallartitanit tamarmik apersorneqartinnatik, tusagasiortumit Naja Paulsen'imit apeqqarissaafigineqarput. Apersuerusuttoqarlualarpoq qineqqusaartullu sorpassuit pillugit akisarput: Nunaqarfiit avinngarusimasullu pillugit, isumaqatigiinniutissat pillugit, sulisorisanik najugaqarnermut atugarisat pillugit, atuartut pissusilersuutaat angajoqqaallu ilaatigut tapersersuinngippallaartarnerat pillugit. Sorpassuarnik ilaqaraluarput.

Apersuineq naammassimmat taasinissaaq tullinnguuppoq. Pappiaqqat taasinermit allaffissat agguaneqarput taasereernerullu kingorna natsap iluanut katersorneqarlutik. Siullermik taasinerit naatsorsorneqarmata qinigasannngortittut arlaannaalluunniit pisariaqartinneqartunit 50 % tikillugit taaneqarsimanngillat. Sinniisut aallartitat taaseqqittariaqalerput. Aappasaani taasinermit ataatsimit taakku tikiineqaaqqalaarput. IMAK'ip siulittaasusaa nutaaq qinerneqarpoq inimiittullu tamarmik – unammillertut ilanngullutik sanileriaarlutik nikuipput. Karl Frederik Danielsen'ip qinigaanerani siulittaasunngorneranillu pilluaqqusiniarlutik.

Ataatsimiinnermi aqutsisussamik qinersereeramik

Jakob Strøm

Ekstraordinært repræsentantskabsmøde

Alle i rummet ved det! Det bliver en vanskelig opgave at afløse Sivso Dorph som formand for IMAK. Og ovenikøbet skal der være kampvalg. For første gang i organisationens historie.

Stemning er ikke overraskende en anelse højtidelig – nærmest andægtig – i minutterne op til IMAKs ekstraordinære repræsentantskabsmøde i Nuuk den 18. februar.

Lige om lidt skal repræsentantskabet vælge en afløser for Sivso Dorph – den karismatiske og velkendte formand, som har siddet på posten i 14 år. Man kan nærmest mærke, at der er tale om en speciel dag. Men det er også en speciel opgave, som en af de fire kandidater snart påtager sig.

Fire kandidater. I sig selv ganske specielt. Aldrig før har der været kampvalg om formandsposten i IMAK. Måske er det det der gør stemningen så speciel. Måske er det bare det faktum, at alle i rummet ved, at med formandsposten i IMAK følger ikke bare opgaven med at være i spidsen for lærernes fagforening. Der følger også en for de fleste helt ny grad af at være et kendt ansigt i offentligheden. Og et vist ansvar for en politisk kamplads, hvor bølgerne går højt og ikke alle kampe bliver udkæmpet helt fair: Den grønlandske folkeskole. Udfordringer er der nok af for den nye formand.

Efter valg af dirigent og dernæst formandens tale (hele talen kan ses på IMAK.gl), er det tid til valg. Kandidaterne har gennem et stykke tid haft deres valgoplæg ude, men nu er det tid til at benytte sidste mulighed for at overbevise repræsentantskabet. Hver kandidat får fem minutter til at præsentere sig selv. Dernæst interviewes de af journalist Naja Paulsen, inden repræsentantskabet får mulighed for at stille spørgsmål til alle kandidater. Spørgelysten er stor, og kandidaterne kommer omkring mange emner: Bygder og yderdistrikter, kommende overenskomster, vilkår for personaleboliger, elevernes opførsel og forældrenes til tider manglende opbakning. For bare at nævne nogle få.

Efter spørgerunden skal der stemmes. Der deles stemmesedler ud, som efterfølgende samles sammen i en hat. I første afstemningsrunde er der ingen af kandidaterne der opnår de nødvendige 50 procent af stemmerne. Repræsentantskabet må til det igen. I anden afstemningsrunde flyttes lige akkurat stemmer nok. IMAK har valgt en ny formand, og hele salen – inklusive modkandidater stiller sig op på række. For at ønske Karl Frederik Danielsen til lykke med valget og formandsposten.

Jakob Strøm

Pensions-puslespil?

Ny skattelov kan gøre pensionen temmelig kompliceret for medlemmerne. I hvert fald når det handler om skat.

Når Inatsisartut træder sammen til Forårssamling 2016 i april, er en ændring af landstingslov om indkomstskat et af de mange punkter, politikerne skal tage stilling til. Og der kan blive god brug for at følge med for IMAKs medlemmer. Som forslaget ser ud lige nu, vil Grønlands Selvstyre nemlig fremrykke beskatningen for pensionsordninger som indbetales til ordninger der administreres uden for Grønland. Som for eksempel ordningen for lærere i Lærernes Pension i Danmark. På overfladen betyder ændringen ikke det store for medlemmerne. Men dykker man lidt ned i konsekvenserne af forslaget, er der alligevel nok at holde øje med.

Derfor har IMAKs bestyrelse indsendt et hørings svar som peger på en række udfordringer: Du skal selv have umanerligt godt styr på sine pensionsindbetalinger hvis ændringerne træder i kraft. Ellers risikerer du at komme til at betale skat to gange. Samtidig vil ændringerne betyde flere omkostninger for Lærernes Pension – og dermed potentielt en ringere ordning. Og endelig risikerer Grønland faktisk også at gå glip af skatteprovenu. Stik mod forslaget intentioner.

Ny beskatning – nye krav

Lad os lige spole lidt tilbage, og kigge på det overordnede. Skåret ind til benet, handler ændringerne om, at pensionsindbetalinger som ikke administreres i Grønland skal beskattes med det samme, til gengæld bliver udbetalingerne til sin tid fritaget for skat. I dag er det forenklet sagt omvendt. Indbetalingerne er skattefri, og skatten betales, når man får pensionen udbetalt. Formålet er at sikre, at Grønland ikke går glip af skatteprovenu hvis man har arbejdet i Grønland, men flytter når på pension. Det formål bakker IMAK helt og holdent op om. Men måden man vil gøre det på, mener vi ikke er hensigtsmæssig.

- Det vigtigste for IMAK er, at vi har en pensionsordning som vi kan stå inde for, og som sikrer vores medlemmer det samme som i dag. Der har forslaget til ny Inatsisartut lov risici, som IMAK finder unødvendige, forklarer Lisbeth Frederiksen fra IMAK Sekretariatet.

For det enkelte medlem er det det såkaldte dokumentationskrav, som kan blive lidt af en udfordring. Hvis du allerede har en pensionsordning, det vil sige allerede arbejder som lærer i Grønland, så skal du, når du går på pension, selv dokumentere hvor stor en del af din pension der består af skattefri indbetalinger, og hvor stor en del der består af beskattede indbetalinger. Ellers kan du komme til at betale skat af det hele, og dermed blive beskattet af dele af pensionen to gange.

Er du allerede forvirret? Det skal du måske vende dig til, for alt tyder på at det bliver mere bureaukratisk at skulle have sin pension udbetalt.

- Erfaringen er, at pension for mange medlemmer, forståeligt nok, er et svært emne, og med de foreslåede ændringer bliver det bestemt ikke nemmere for medlemmerne, lyder det fra Ditte Amstrup, forsikringsjurist i Lærernes Pension, i en bemærkning til forslaget.

- Kommunikationen med medlemmerne vil blive mere kompliceret, og der vil komme længere pensionsoversigter og endnu flere punkter, medlemmet skal forholde sig til, forsætter hun.

Pensionsselskabet skal også lave nye systemer for at holde styr på de forskellige indbetalinger. Og endnu mere kompliceret kan det blive i særlige tilfælde.

Invalidpension og kapitalafkastskat

Et af de steder hvor der skal udvikles nye systemer til at håndtere den nye lovgivning er invalidpension. Det vil ikke ramme den enkelte, men blive en stor mundfuld for pensionsselskabet. Udfordringen ligger i håndteringen af skatteindbetalinger for de medlemmer der desværre bliver invalide, og en mulig kapitalafkastskat af det beløb som pensionsselskabet sætter til side til udbetaling af invalidpension. Disse skatteindbetalinger bliver langt mere komplicerede, og derfor skal pensionsselskaberne have større systemer for at håndtere dette. Systemer, som det koster penge at udvikle.

- Vi forstår ikke hvorfor vores pensionsselskab skal belastes på denne måde, og det bliver jo pensionsopsparerne der skal betale. Og selvom det bliver solidarisk delt ud på alle opsparer i Lærernes Pension, hvor Grønland kun udgør en lille del, så mener vi, at det burde håndteres anderledes, siger Lisbeth Frederiksen.

IMAKs bestyrelse frygter også, at det kan have indflydelse på rekruttering af lærere. Der er allerede rekrutteringsvanskeligheder fordi lønnen er lavere i Grønland. Hvis kandidaterne også skal forholde sig til anderledes pensionsordninger, kan det blive endnu vanskeligere.

Grønland går glip af indtægter

Så vidt de mange udfordringer. Men der er faktisk også den bagside af medaljen, at Grønland risikerer at gå glip af betragtelige indtægter. Stik mod målsætningen. Det viser beregninger som revisionsselskabet Deloitte har lavet for IMAK. Loven skal som nævnt sikre, at Grønland ikke går glip af skatteprovenu hvis man som pensionist forlader Grønland. Men forslaget tager ikke højde for, at flere og flere lærere bliver i Grønland, og når skatten opkræves med det samme vil pensionsselskaberne have færre penge til investeringer. Dermed bliver der en mindre afkast som også beskattes. Da Lærernes Pension generelt har været gode til at få medlemmernes penge til at vokse, kan det dreje sig om temmelig mange penge. Faktisk en million kroner per lærer som pensioneres i Grønland. Det viser Deloitte's regneeksempler. Derfor opfordrer IMAK på det kraftigste til, at den nye lov indkomstskat genovervejes.

Hvis du er nået her til i artiklen, er du måske mere forvirret end godt er. Men bare rolig. IMAK vil følge loven helt til dørs, og det vil llinniartitsisoq også, så når vi kender den endelige lovgivning vil billedet blive klarere.

Jakob Strøm

Pensioni pillugu katitertakkat?

Akilerartarneq pillugu inatsisissap nutaap ilaasortat pensionernissaanut tunngasut paatsuungarnarsisisinnaavaat. Tassami akilerartarnermut tunngatillugu.

Allattoq Jakob Strøm

Inatsisartut upernaaru apriliimi 2016 katersuuppata, landstingip inatsisiliaani aningaasarsianit akilerarneq pillugu allannguutissat oqallisissarpassuinut ilaavoq. Taanna sammineqalerpat IMAK'imi ilaasortaalluni malinnaanissaq pingaartorujussuussaaq. Tassami siunnersuutip taama isikkoqarnera malillugu, Namminersortut pensionip aaqqissuunneqarfii, nunatta avataani aqunneqarlutik akilersorneqartut, akileraarusiiffiqineqartarnerat siuartinniarpaat. Soorlu assersuutigalugu Danmarkimi ilinniartitsisut Lærernes Pension'ani aaqqissuunneqartut. Tusaanarlugu allannguut ilaasortanut imatorujussuaq allannguinnikkaluarpoq. Siunnersuutilli kingunissaa pulaffigilaaraanni sianigisassarpassuaqarpoq. Taamaammat IMAK'ip siulersuisuisa, unammilligasat arlariit uparuarlugit, tusarniaat akissuteqarfigaat. Allannguut atuutinneqalissagaluarpata, nammineerlutit assorujussuaq pensionimut akiliutigisartakkatit nakkutigilluartariaqassavatit. Taamaaliunngikkuit marloriarlutit skat'imut akiliisinneqartalersinnaavutit. Tassungalu ilanngullugu allannguut Lærernes Pension'imut akissaajaatinngortussaavoq – aaqqissuunneqarnerlu taamaalilluni ajorneruleratarsinnaalluni. Kiisalu nunarput aamma skatteprovenu'sia tsiassaagaluaminik (aalajangersimasunik akileraartitsineri isertitat ataatsimoortut) annaasaqartarsinnaalluni. Siunnersuutip siunertaata akerlerluinnaanik.

Akileraarusiineq nutaaq – piumasaqaatit nutaat Anguniakkat pingaarnerit kingumut uterfigilaariarutisigit. Allannguutissap pineqartup uuma, pensionisiassanut akiliutit, nunatta avataani aqunneqartut, ingerlaannaq akileraaruserneqartalermissaat anguniagarivippaa, taavalu kingorna akiliutit arlaatigut akileraaruserneqassanngitsut siunertaralugu. Ullumikkut naatsumik oqaatigalugu akerlerluinnaanik ingerlasoqarpoq. Akiliutit akileraaruserneqarneq ajorput, aatsaalli pensionisiassanik akiliisoqalerpat akileraaruserneqartarlutik. Siunertaavoq nunatsinni sulisimasut, pensione qaleraangamilli aallartartut, skatteprovenu'annik nunatta isertitsinissaa qulakkeerneqassasoq. Taama siunertaqarneq IMAK'ip taperserluinnarpaa. Taamaaliornissamulli periaaseriniagaq naleqqutinnngitsutut isumaqarfigaarput.

- IMAK'ip pingaarnerpaatippaa, pensionisap aaqqissuunnera akisussaaffigisinnaasarput, ullumikkutullu ilaasortatsinnut isumannaatsigisoq,

atussagipput. Tassuunnakkut Inatsisartut inatsisiliassatut siunnersuutaat nutaaq, IMAK'i malillugu pisariaqanngitsumik aarlerinartortaqarpoq, Lisbeth Frederiksen IMAK'ip allaffeqarfianeersoq nassuiaavoq.

Ilaasortat ataasiakkaat, uppersaateqarnissamik piumasaqarnertut taasinnaasatsinnik, unammilligasaqalersinnaapput. Pensionisatit aaqqissuunneqareersimappata, tassa nunatsinni ilinniartitsisutut sulilereersimaguit, pensioneruit pensionisiassavit ilaa qanoq annertutigisoq akileraaruteqanngitsumik akilersorsimagit qanorlu annertutigisoq akileraarutilimmik akilersorsimagit, nammineerlutit uppersartariaqalissavat. Taamaaliunngikkuit tamaasa akileraaruserlugit akilissagakkut, tassalu taakku ilaat marloriarlutit akileraarutitut akilersimassallugit. Tamanna paatsoornarsereerpa? Maannamiit tamanna ilikkaattariaqalissavat, ilimanarsereerpormi pensioninik akissarsiaqalernissap allaffissornarnera annertunerulerumaartoq.

- Misilittakkat tunngavigalugit, ilaasortarpasuaanit pensioninut tunngasut nalunartinneqartarput, tamannalu paasisinnaalluarparput, allannguutissatullu siunnersuutit ilaasortatsinnut oqilisaataanngiluinnassapput, Ditte Amstrup Lærernes Pension'imi forsikringsjuristi siunnersuut pillugu taama oqaaseqarpoq.

- Ilaasortallu immitsinnut attaveqaqatsigiinnitsinni paasimiunaatsitavut amerlissapput, pensionisiassanullu nalunaarutit sulii amerlanernik immikkoortortallit, ilaasortat eqqarsaatigisassaanut ilaalissapput, oqaatsinni ilavai.

Pensionisiassanik ingerlatsiviup, akiliiffissat assiginnngitsut aqussinnaajumallugit, aaqqissuussinertik aamma allanngortittariaqalissavaat. Sulilu immikkut ittunik pisoqartillugu suliasat piuminaallinerussallutik.

Innarluutillit soraarnerussutisiaat aningaasatigullu iluanaarutitut akileraarneq inatsisip allanngornerata malitsigisaanik, soorlu innarluutillit soraarnerussutisiaanut tunngasut aqussinnaajumallugit, aaqqissuussineq allatut isikkulik ineriartortinneqassaaq. Innunut ataasiakkaanut malunniunnavianngilaq, pensioninilli ingerlatsivimmi suliasarujussuanngusalluni. Unammilligassaq uaniippoq, ilaasortat ajorluartumik innarluuteqalersimasut, akileraarutitut akiliutigisarsimasaat pillugit suliasat, pensionisias-

sat ingerlatsiviata innarluuteqalersinnaasunut akiliutissatut illuartittagaanit, iluanaarutaasinnaasunik akileraarutinin naatsorsuineq. Akileraarutininut akiliutit taamaattut naatsorsornissaat ajornakusoortorujussuussaaq, taamaammallu pensionisiassanut ingerlatsiviit tamakkuninnga suliaqartaler-nissaminnut aaqjissuusseriaatsimik pitsaannerusumik pisari-aqartitsilissapput, tamannalu aningaasanik naleqarpoq.

- Paasisinnaanngilarput sooq pensionisiassanut ingerlatsiviit taamarsuaq artukkerneqartigissasut, aammami akiliisussat tassaapput pensionisiassaminnik ileqqaartut. Lærernes Pension'imilu ileqqaartunit tamanit assigiimmik akilerneqar-tussaagaluartut, nunarpullu taakkununga ilaminiinnaagalu-artoq, isumaqarpugut allatut iliorluni aaqqinneqarsinnaa-galuartoq, Lisbeth Frederiksen oqarpoq.

IMAK'ip siulersuisuisa aamma annilaangatigaa, tamassuma ilinniartitsisussarsiorneq ajortumik sunnersinnaagaa. Ilinniar-titsisunimmi pissarsiorneq ajornakusooreerpoq, nunatsinni akissarsiat appasinnerunerat peqqutaalluni. Qinnuteqartut aamma pensionissap aaqjissuunnerata allaanerunera ilanngullugu eqqarsaatigissappassuk, pissarsiorneq sulii ajornarnerulersinnaavoq.

Nunatta isertitassani annaassavai.

Tassa aporfissat tamakkorpassuupput. Saqqarmiorli aamma ajortunik tunuliaqutaqarpoq, tassalu nunatta iser-titassani mikingitsut annaasinnaammagit. Anguniakkap akerlerluinnaanik. Tamanna, IMAK'ip naatsorsuuseriffim-mut Deloitte'mut naatsorsortitai malillugit suliami, takune-qarsinnaavoq. Inatsisissaq nutaaq malillugu, soorlu oqa-reersugut, pensionistinngorlutik nunatsinnik qimatsisut skatteprovenu'anit, nunatta isertitassai qulakkeerniarneqar-poq. Siunnersuutimili una eqqarsaatigineqarsimanngitsaq aana, tassa ilinniartitsisut amerliartuinnartut nunatsinniigin-nartalernerat, akileraarutillu ingerlaannaq akileqquneqar-talernerisigut, pensioninik ingerlatsiviit aningaasaliinissa-minnut akissakinnerulissapput. Taamaallunilu iluanaarutit akileraarutaanik isertitassaraluit aamma ikilissallutik. Lærernes Pension'ip ilaasortami aningaasaataanik naling-innaasumik erniortitsillaqqissuugami aningaasarpassuusinaagaluarpot.

Piviusormi imaappoq, ilinniartitsisoq ataaseq nunatsinni pensionertoq 1 million kroninik naleqarpoq. Tamanna Deloitte'p naatsorsugaanni assersuutitut tiguneqarsinnaa-voq. Tamakku pillugit IMAK'ip sakkortuumik inassutigaa, aningaasarsianik akileraarusiineq pillugu inatsisissaq nutaaq isumaliutigeqqeqqullugu.

Ilanngutassiami atuakkanni una tikikkukkit, immaqa paatsu-unganerulersimassaatit. Eqqissiinnarilli. IMAK'ip inatsisissaq malinnaavigilluassavaa, aviisilu Ilinniartitsisoq aamma taamaaliussaaq, sunalu tamarmi erseqqinnerulerumaarpoq, inatsisissap nutaap naammassinera ilisimalerutsigu.

Karl Frederi

Karl Frederik Danielsen tiltræder som ny formand for IMAK den 1. april 2016. Karl Frederik kommer fra en stilling som skoleinspektør i Nanortalik. Han har tidligere været ansat i både lærer- og lederstillinger flere steder i Grønland.

Ilinniartitsisoq mødte ham kort efter valget:

Hvad skal du bidrage med som ny formand?

Vi skal i hvert fald kigge meget bredt, og arbejde med alle steder. Bygder, yderdistrikter og byer. Vi skal kigge på kurser og efteruddannelsesmuligheder for at højne fagligheden hos timelærere og lærere de forskellige steder. Jeg tror også, det bliver vigtigt at komme ud til mange steder, så man kan se hvordan der ser ud, og hvilke udfordringer, der er de forskellige steder. Altid med det formål at højne fagligheden.

Du har både været lærer i Nuuk og lærer og leder på mindre steder og arbejdet for forvaltningen. Hvad betyder det for det arbejde du skal i gang med?

Det er en god ting at have med i bagagen. Når man har set de forskellige steder og arbejdet forskellige steder, så ved man hvor stor forskel, der kan være. Og man ved, at det kan være meget forskellige udfordringer der rammer. Det giver en god ballast for arbejdet.

Du skal afløse en meget markant person. Skal IMAK også være en del af den offentlige debat med dig som formand?

Det er meget vigtigt. Men vi skal også huske, at Sivso Dorph har også engang været mindre kendt, og jeg skal nok komme efter det ved hele tiden at yde mit bedste. Det er vigtigt at være en del af debatten, så befolkningen hele tiden kender til lærernes arbejdsforhold og vilkår, så de bliver ordentligt belyst.

IMAK har ikke tidligere haft kampvalg. Hvordan har det været at skulle føre valgkamp?

Det har været helt nyt for mig, og jeg skulle først lære om reglerne for valg, og hvordan man skal præsentere sig selv. Det var der faktisk ikke så mange

der vidste noget om, så det har været spændende. Det har også vist noget om de opgaver vi har med mere information.

Du har været lærer siden 2001.

Hvordan føler du jobbet er ændret?

Som man også har kunnet læse i aviserne, så er det vanskeligt. Eleverne er ofte meget urolige, og adfærden er ændret en del de senere år, og man mærker at omgangstonen er blevet hårdere. Det skal vi belyse og arbejde for at finde løsninger på.

Det er en fælles opgave at løfte folkeskolen. Hvordan vil du medvirke til det som formand for IMAK?

Det er et samarbejde, man hele tiden skal være opmærksom på. Hvis man føler man løber panden mod en mur, så må man forsøge at finde en måde at komme over muren på. Hvis vi ikke samarbejder, så kommer vi ikke til at opnå noget. IMAK vil arbejde for at vi løfter i flok.

Hvad bliver din første prioritet som formand?

Det er jo at sikre, at det gode arbejde i organisationen kører videre. Det er en veldrevet organisation, som andre ser op til. Det skal jeg sikre fortsætter, så vi i tæt samarbejde med bestyrelsen og repræsentantskabet kan arbejde videre for gode forhold for vores medlemmer. Og så kommer vi jo også til at kigge på næste overenskomst. Selvom vi fik en fire-årig aftale i 2014, så skal vi allerede nu til at forberede næste gang. Kigge på det mandat vi har og på medlemmernes ønsker, så vi kan opnå den bedst mulige aftale.

Du er i dag skoleleder i Nanortalik.

Hvordan er det at skulle tilbage til Nuuk, og hvad siger familien?

Vi havde selvfølgelig snakket om det på forhånd. Jeg blev kontaktet af flere lærere og ledere som opfordrede mig til at stille op. Det tog jeg selvfølgelig straks op med min kone, og vi blev enige om, at hvis jeg skulle stille op, så skulle det være for at gå 100 procent efter at blive formand, og så må vi flytte til Nuuk. Og vi glæder os til den udfordring.

Jakob Strøm

Karl Frederik Danielsen apriliip 1.ani 2016 IMAK'imi siulittaasutut sulilissaaq. Karl Frederik siulittaasunngunngikkallarami Nanortallip atuarfiani pisortaagaluarpoq. Siornatigut nunatsinni piffinni assigiinngitsuni ilinniartitsisutut pisortatullu sulisarnikuuvoq. Aviisip Ilinniartitsisup qinigaanerata kinguninngua naapippaat:

Siulittaasutut nutaatut suut tunniukkusup-pigit?

Isiginiagassat amerlapput nunarpullu tamakkerlugu sullisissavarput. Nunaqarfiit, isorliunerusut illoqarfiillu. Timelærerit ilinniartitsisullu assigiinngitsuneersut sulinerat pitsaanerulersinniarlugu pikkorissaaneq ilinniartitseqqinnerlu misissussavavut. Aamma isumaqarpunga piffinni assigiinngitsorpassuarniittut, qanoq najugaat isikkoqarnersut suullu unammilligassarineraat paasiumalugit orninnissaat pingaartuusoq. Tamatigut sulinerisa pitsanngortinnissaat siunertariuarlugu.

Nuummi ilinniartitsisuunikuuvutit sumiiffinni-lu mikinerni ilinniartitsisuullutillu pisortaasarlutit forvaltningilu sullinnikuullugu. Tamanna suliaassannut aallartilikkannut qanoq sunniuteqassava?

Tamakku tunuliaqutarigakkit iluaqutaas-saaq. Assigiinngitsut najorsimagaanni sulifigisimagaannilu, paasisariaqarpoq qanoq assigiinngitsigisoqarsinnaasoq. Aammalu sumiiffinni assigiinngitsuni unammilligassat assigiinngitsut suusinnaanersut paasillugit. Sulinissannut tamakku nakuussutaassap-put.

Inuk malunnaateqarluartoq kingoraalerpat. IMAK'i aamma naalakkersuisut oqallit-rnerinut illit siulittaasoralutit ilaassassava? Tamanna pingaartorujussuuvoq. Eqqaamassavarpulli aamma Sivso Dorph'i ilisi-manearqpiarani aallartinnikummat, pisin-naasaralu tamaat atorlugu suliuarnikkut tikissaqqaarpara. Oqallittunut ilaasarnissaq pingaaruteqarpoq, inuiaqatigiimmi ilinniartitsisut suliffimminni atugassarititaat qanoq innersut pillugit, pitsaasumik paasitinneqartuartaqarput.

Siornatigut IMAK'imi unammilluni qinersiso-qarnikuunngilaq. Unammillusi qineqqusaar-nialerassi qanoq ippa?

Tamanna uannut nutaarlunnaavoq, siuller-milli qinersinissami malittarisassat qanorlu imminut ilisaritissanerlunga ilinniaqqaar-pakka. Tamannami aamma amerlasuut aatsaat paasivaat, taamaammat taamaat-toqarnera pissangatitseqataavoq. Tama-

kkuugunarpullu suliassatta ilassaas, paasis-sutissanik amerlanernik tunioraasarnissaq. 2001'imili ilinniartitsisutut sulilerputit. Sulif-fivit allanngornera qanoq misigiviuk?

Soorlu aviisini atuarneqarsinnaasoq, tam-anna ajornakusuussaaq. Atuartut eqqis-siviittaqaat, ukiunilu kingullerni pissusaat allanngungaaatsiarnikuupput aammalu im-minnut oqaluutariaasiat sakkortunerulernik-uusoq malugineqarsinnaavoq. Tamanna paasiniaaruassavarput qanorlu allanngortin-neqarsinnaanersaq pillugu iluarsiissutis-sanik ujartuulluta.

Meeqqat atuarfiata pitsanngortinnissaa tamatta ataaatsimoorluta suliassaarput. Qanoq IMAK'imi siulittaasutut suleqataaf-figerusussaviuk?

Suleqatigiissutiguaassagatsigu sianigalugu eqqaamassavarput. Tusaajumaneerukkalu-araangatta uniinnarnata aqqutissanik allanik ujartuiniarsarisassaaq. Ikioqatigiinngikkut-tami angusaqarnavianngilagut. IMAK'ip kivitseqatigiinnissaq suliniutigissavaa.

Siulittaasutut suliassanni suut sallunnar-pigit?

Kattuffiup suliniutai pitsaasut ingerlateqqin-neqarnissaat qulakkeerusuppara. Kattuffik ingerlanneqarluartoq kikkunnit tamanit ataqqineqarpoq. Taamatut isigineqartuar-nissaa, siulersuisut sinniisoqarfillu qanimut suleqatiginerisigut ilaasortattalu pitsaasunik atugassaqaartuaannarnissaat pillugit sulissu-tigineqarnissaa qulakkeerusuppara. Taavalu aamma isumaqatigiinniarnissaq tullinnguut-tut ilagaat. Tassami ukioq 2014'imi ukiunut sisamanut atuuttussamik isumaqatigiis-suteqaraluarluta tullissaanut massakkumiit aamma piareersartariaqalissaagut. Pisu-saatitaaffivut ilaasortattalu kissaataat misis-sussavavut, taamaaliorutta isumaqatigiissut pitsaanerpaaq anguniassagatsigu.

Ullumikkut Nanortallip atuarfiani pisortaavu-tit. Nuummut uternissat qanoq igissamaar-piuk, ilaquuttatimmi aamma qanoq oqarpat? Soorunami tamanna oqaloqatigiissuti-gereerparput. Ilinniartitsisunit pisorta-nillu arlariinit attavigineqarpunga, qini-gassanngorteqqullunga kajumissaarisut. Tamanna soorunami ingerlaannaq nuliannut saqqummiuppara, isumaqatigiissutigaa-rpullu qinigassanngortissaguma taava siulit-taasunngornissara 100%'imik anguniassa-giga, taavalu Nuummut nuuttariaqassalluta. Unammilligassamullu tassunga qilanaarpu-gut.

Lærerne synes om Karl Frederik Danielsen!

Da formanden for IMAK skulle erstattes, kom der mange lærere fra andre steder langs kysten, og vi interviewede nogle af dem, for at høre deres mening om den nye formand.

Tekst og foto: Karline Platou

- IMAK burde arbejde for at tilpasse en del af skoleloven, i stedet for bare at sige at loven er god nok i sin grund, det sagde Sivso Dorph, der har været formand for IMAK i mange år blandt andet i sin afskedstale. Da mange lærere skulle til at vælge en ny formand til deres organisation den 18. februar på Hotel Hans Egede i Nuuk, var der spænding i luften.

- Jeg er rigtigt tilfreds med, at det blev ham, der blev valgt som formand, jeg havde også selv stemt på ham. Jeg kendte til Karl Frederik, da han arbejdede for skoleforvaltningen, derfor kendte jeg godt til hans arbejdsgang, jeg synes, at han passer til jobbet, han er en stædig mand, men meget arbejdsom, siger Johanne Dahl, der er lærer i skolen i Paamiut

- Jeg har store forventninger til vores nye formand, og jeg kan mærke på ham, at han har viljen til at arbejde for medlemmerne, jeg kan også mærke, at han har viljen til at arbejde for alle skolerne langs kysten. Jeg håber, at man i fremtiden kan opnå, at få alle lærerne i Grønland - lige meget, hvor de er - til at arbejde bedre sammen, lige meget om de er grønlændere eller danskere, siger Adolf Jonathansen, der er lærer i skolen i Tasiilaq.

- Karl Frederik er velegnet, da han er ung og han kan videreudvikle organisationen, IMAK skal forny sig hele tiden og vi skal altid følge med i, hvad der sker i samfundet, siger Karl Thue Nathanielsen, der er lærer i skolen i Qeqertarsuaq.

Da 3 kvinder og bare én mand trådte frem for at præsentere deres valgmateriale i deres valgkamp, lyttedes der intenst for at kunne høre, hvilken af valgmaterialerne der var bedst. Til sidst blev det den 44 årige Karl Frederik Danielsen, der blev valgt. Vi forhørte os senere hos lærerne, hvad de syntes om, at det blev ham, der blev valgt:

- Den valgte er anderledes end den, jeg regnede med, det er selvfølgelig ærgerligt, for jeg havde stemt på en anden én, men da den valgte talte klart, har jeg gode forhåbninger. Vi har haft Sivso som formand i rigtig mange år, derfor kan vi regne med, at der vil blive forandringer i fremtiden. Dog håber jeg, at man vil stoppe de evige spareplaner for fremtiden samt ændre grænsen for klassekvotienten, da antallet af elever, der kan gå i en klasse, har været opadgående hele tiden, siger Laila Thomassen, der er lærer i skolen i Kangerlussuaq.

- Jeg har store forventninger til vores nye formand, han er velegnet som afløser for Sivso. For det er vigtigt, at man fortsat kan køre vores stærke organisation uden nedgang. Jeg har ikke behov for, at der udstrakt sker forandringer, for efter min mening, kører tingene rigtig godt nu. Dog håber jeg, at vi får besøg noget oftere og at der bliver lyttet mere til vores meninger, når vi henvender os, siger Lena Reimer, der er lærer i skolen i Sisimiut.

Karl Frederik Danielsen ilinniartitsisut iluarisimaarpaat!

IMAK-ip siulittaasua taarserneqartussanngormat sinerissamiit ilinniartitsisorpassuit tikipput, siulittaasunngortorlu pillugu qanoq isumaqarnerannik isumasiorpagut

Allattoq assiliisorlu: Karline Platou

MAK-ip anguniagassaani arlalitsigut atuarfimmuit inatsit naleqqussaqqittariaqarpoq, oqaatigiinnarnagu inatsit tunngavigisamigut ajunngitsuusoq, ilaatigut taama nag-gataamik oqalugiartuni oqarpoq ukiorpassuarni IMAK-imi siulittaasuuq Sivso Dorph.

Februaarip 18-iani Nuummi Hotel Hans Egedemi ilinniartitsisorpassuit kattuffimmini siulittaasussaminnik qiner-

sisussanngoramik pissanngateqaat.

Arnat pingasut ataatsimik angutitatuallertutik sassarmata qineqqusaarutaat kimeqarnerisiorlugillusoq tusarnaaq-qissaarneqarput. Naggataatigullumi 44-nik ukiulik Karl Frederik Danielsen qinigaavoq. Taassuma taama qinerneqarnera ilinniartitsisunut ilaasortanut qanoq isumaqarfigineqarnerisiorlugillusoq tusarniarparput:

- Siulittaasutut qinerneqartoq ajorinngilluinnarpara taannami aamma uanga qinerpara. Karl Frederik skoleforvaltningimiikkallarmat nalunngilara taamaalillungalu suleriaasia nalunngilluarakku piukkulluarpara, inuk uteriitsuvoq assullu sullerilluni, Johanne Dahl Paamiuni ilinniartitsisuuq oqarpoq.

- Qinerneqartoq naatsorsuutigisannit allaaneruvoq soorunami tamanna uggornarpoq uangami alla qinerluarpara, qinigaasorli ersarissunik aamma oqalummat neriulluarparpoq. Sivso ukiorpassuarni IMAK-imi siulittaasoraarput taamaammat siunissami periutsit allangus-sasut ilimanarpoq. Neriuppungali siunissami sipaarniarfi-giniarneqartuaannarnigut aammalu klassep angissusaa aallaavigalugu inuttusigaluttuinnartitsisoqartarnera unitsil-luinnarneqassasut, Laila Thomassen Kangerlussuarmi ilinniartitsisuuq oqarpoq.

- Siulittaasunngortoq isumalluarnarpoq ilaasortanut sullisserusunnera malunnarpoq, atuarfeqarfinnullu tamanut sullisserusuppasinnera malugisinnaavara. Siunissami neriuppunga nunatsinni sumiikkaluaaraanniluunniit ilinniartitsisut tamarmik suleqatigiinnerulernissaat anguneqarumaartoq kalaaliugaluarpata qallunaajugaluarpataluunniit, Tasiilami ilinniartitsisoq Adolf Jonathansen oqarpoq.

- Siulittaasortaarput neriulluarnartorujussuuvoq, Siv-sop taartissaatut piukkunnarluarpoq. Pingaartuuvormi kattuffitta kinguariarnani nukittuutut ingerlaqqiinnarnis-saa. Annertuumik pissutsit nikinnissaat pisariaqartip-pallaanngilara massakkummi pissutsit atuuttut uanga isummanni pitsaasorujussuupput, neriutigiinnassavarali tikikulaneruneqarnissarput oqariartuutitsinnillu tusaa-niarneqartarnissarput, Sisimiuni ilinniartitsisoq Lena Reimer oqarpoq.

- Karl Frederik inuusoqigami piukkunnaqaaq, siunissami inerisagassaasooq, IMAK nutartertuassaaq aammalu pissutsinut malinnaajuassaagut, Qeqertarsuup atuarfiani ilinniartitsisoq Karl Thue Nathanielsen oqarpoq.

Vi har store udfordringer på uddannelsesområdet – vi må tage et fælles ansvar

Først hjertelig tillykke til den nye formand. Jeg håber, at han må få den medlemsopbakning som jeg har fået. Det fortjener han. Foreningen vil fortsætte sit arbejde. Vi har de samme dygtige ansatte til at lave de opgaver, som bestyrelsen træffer beslutning om.

Som I alle ved, er status for uddannelserne i vort land en udfordring. Grønlands Statistiks tal, som udkom fornylig, giver udfordringer. Her kom det frem at ungemålgruppen, altså unge der ikke er i uddannelse eller i beskæftigelse, er vokset i forhold til tidligere år. Vi kan ikke fornægte tingenes tilstand, men må tage fat på problemerne for at gøre noget.

I slutningen af marts måned sidste år udkom evalueringsrapporten om den grønlandske folkeskole. Evalueringen er en kraftig kritik af samtlige aktører i folkeskolen. Styregruppen, som blev dannet i forbindelse med forberedelsen af evalueringen, har nu holdt en række møder efter evalueringen og har foreløbig nået til følgende resultater: Der gennemføres en trivselsundersøgelse på samtlige skoler i år i Grønland, der holdes seminar i Ilulissat, der blandt andet vil handle om at diskutere og udarbejde tidssvarende styrelsesvedtægter for skolerne samt ledernes stillings- og ansvarsområder.

Efter min mening, kan der tages mange politiske initiativer for at forbedre forholdene i folkeskolen. Det er blot et spørgsmål om vilje, og ikke mindst hvilken rådgivning man får fra sine embedsmænd. Skal det være status quo, eller har man det nødvendige mod? Bestyrelsen og den kommende formand har nok at se til, for at prøve på at påvirke de politiske systemer.

Vi skal alle erkende, at der er problemer i folkeskolen. Resultaterne er for ringe alt for mange steder. Flere skal i gang i uddannelsessystemet.

Samfundet, og ikke mindst vores Naalakkersuisoq, bliver nød til at erkende, at alt for mange børn har været seksuel krænkede og omsorgssvigtede, som mange udgivne rapporter har dokumenteret. Mange af disse børn har behov for omsorg og støtte. Men så længe folkeskoleloven og dens regelssæt er udformet som i dag, sparer kommunerne de nødvendige støtteforanstaltninger. Ligeledes bør børn med ADHD, autisme eller andre lidelser gives bedre muligheder for støtte i folkeskoleloven.

Jeg er ikke et øjeblik i tvivl om, at hvis folkeskoleloven giver bedre muligheder for støtteforanstaltninger for børn med særlige behov, vil dette kunne ses øjeblikkeligt i folkeskolens resultater. Vi bliver nød til at tage udgangspunkt i den virkelighed, som vores samfund befinder sig i – og ikke vende det blinde øje til. Eksempelvis kunne man ved at sænke det maksimale elevtal i en klasse til 18, gøre det lettere for lærere at nå de fleste af eleverne. Der er mange muligheder for ændringer, det er et spørgsmål om, hvordan man når frem til en forståelse med hinanden. Folkeskoleloven skal tilpasses på flere områder, vi skal ikke blot konstatere, at den er god nok. Den tid den har eksisteret har vist, at der er mange forhold, der skal rettes op på, i stedet for at vende det blinde øje til, bare fordi nogle embedsmænd har stor tiltro til loven.

Der skal tages et fælles ansvar på området. Et ansvar, hvor samtlige af skolens aktører tages med på råd og gives reel mulighed for at være medbestemmende i udformningen af, hvilke ændringer, initiativer og handlinger der skal til, for at forbedre folkeskoleloven, til fordel for vores elever. Det grønlandske samfund har ikke råd til, ikke at foretage de nødvendige ændringer i lovgivningen. De seneste mange års resultater har vist det. Til slut vil jeg gerne rette en stor tak til samtlige medlemmer, for den støtte jeg har fået som formand for IMAK.

Sivso Dorph

Atuartitaanermi suliassarpassuaqarpugut – ataatsimut akisussaaffimmik kivitsisariaqarpugut

Siullermik siulittaasunngortoq qamannga pisumik pilluaqqara. Neriutigaara uattuulli ilaasortanit tapersersorneqarlularumaartoq. Kattuffiup suliani ingerlatiinnartussaavai. Sulisorisavut pikkorissut sulisoriinnarpavut, siulersu-isut suliassiissutaanik ingerlatsisussat.

Nalunngisassitut nunatsinni ilinniartitaanermi killiffipput naammaginangilaq. Qanittukkut Kalaallit Nunaanni naatsorsueqqissaartarfiup kisitsisit saqqummiussai unammilligassanik takutitsipput. Kisitsisini pineqartuni takuneqarsinnaavoq inuusuttuaqqat ilinniakkamik suliffeqanngitsulluunniit amerleriarsimasut, ukiunut siuliinut sanilliullugu. Taamaattuuneri miserratigisinnaanngilavut, ajornartorsiutilli qanoq iliuuseqarfiginissaa nassuerutigisariaqarlutigu.

Siorna marsip naalernerani atuarfik pillugu naliliinerup nalunaarusiartaa saqqummerpoq. Naliliinermi atuarfim-mik atuisut tamarmik isornartorsiorneqarput . Aqutsisoqatigiit, atuarfik pillugu naliliinissamut pilersinneqarsimasut maannamut arlaleriarlutik ataatsimiissimalerput, massakumullu uku ingerlatassatut angusimallugit: nunatsinni atuarfinni tamani inooqatigiilluarnermik misissuisoqas-saaq, sapaatip akunnerata matuma naanedrani Ilulissani ingerlanneqartussamik ilaatigut suliarineqassapput atu-arfinni ileqqoreqqusat kiisalu atuarfiit pisortaasa atorfiup imaarisaanik akisussaaffinnillu allaganngortitsinerit. Isumaga malillugu atuarfik pillugu politikkikkut ili-uusissat arlalissuit ingerlanneqarsinnaapput. Matu-mani apeqqutaaginnarpoq piumassuseq kiisalu atorfilittaninngaanniit qanoq iliuuseqarnissamut siunner-sorneqarneq. Atuarfimmu inatsit taamaaginnartinneqas-sava imaluunniit sapiissuseqartoqarpa allannguinissamut siulersuisut siulittaasortaarlutik politikkikkut sunniiniaanis-saminut suliassarpassuaqassapput. Tamatta nassuerutigissavarput atuarfimmu ajornartor-siortoqarmat. Amerlavallaani angusat appasippallaarput. Amerlanerusut ilinniakkanik aallartitsisinnaasariaqarput. Inuiaqatigiit, minnerunngitsumillu naalakkersuisutta, aku-ersaartariaqalerpaat, meeqqat amerlavallaat kinguaassiu-utitigut kanngutsaatsuliorfigineqarnikummata imaluunniit sumiginnagaanikuullutik, soorlu nalunaarusiarpassuit tamakku takutinnikuugaat. Meeqqani taakkunani isumas-sorneqarnissamut tapersersorneqarnissamullu pisariaqar-titsisut amerlaqaat. Atuarfiulli inatsisaa, malitsigisaasalu najoqqutassat, ullumikkutut isikkoqartillugit, kommunit tapersersuinissamut iliuusissat pisariaqartut sipaarfiguias-

savaat. Aammattaaq atuartut ADHDertut, autistit allatullu-unniit innarluuteqartut atuarfimmu taperserneqarnissamin-nut pitsaaneruseq atugassinneqartariaqarput. Qularutiginnigilluinnarpara meeqqanut immikkut pisari-aqartitsisunut tapersiinnissamut periarfissaqartuuppat, tamanna atuarfinni angusaasartunut ingerlaannaq malun-niukkumaartoq. Allatut ajornartormik inuiaqatigiinni pis-sutsit piviusut aallaavigisariaqarpavut – isigingitsuusaar-nagit. Assersuutiginnarlugu oqaatigineqarsinnaavoq atuaqatigiinni atuartut amerlanerpaaffissaat 18inut appar-tinneqartuuppat, atuaqatigiinni ilinniartitsisup atuartunik amerlanerusunik angusaqarsinnaanera periarfissinneqas-sagaluarmat. Allannortitsinissamut periarfissarpas-suaqarpoq, apeqqutaaginnarpoq qanoq iliornikkut paase-qatigiilluortoqassanersoq. Atuarfimmu inatsit arlalitsigut naleqqussartariaqarpoq, oqaatigiinnarnagu pitsaassusaa naammattoq. Atuuffiusimanerata takutippaa, arlalissuit allannortinneqartariaqartut, atorfilittat ilaasa ajunnginner-aanerat naammagiinnarnagu.

Suliassami matumani akisussaaffik ataatsimoorun-neqartariaqarpoq. Akisussaaffik atuarfimmu attuumas-suteqartunut tamanut siunnersuinissamik sunnuteqar-nissamullu periarfissiivinnermik peqataatitsinikkut, suut allannortinneqartariaqarpat, qanoq suliassiisoqassava iliuuseqartoqarlunilu, atuarfimmik pitsaanerulersitsinis-samut atuartut pissarsiffigisaannik. Nunarput inatsimmik allannguinnginnissamut akissaqanngilaq . Ukiut kingulliit arlalissuit tamanna takutereerpaat. Naggataatigut ilaasortavut tamaasa qutsaverusuppakka, IMAKimi siulittaasuuninni tapersersuilluarsimanerannut.

Sivso Dorph

Sivso Dorph:

- Jeg brænder for at hjælpe børn med særlige behov

Sivso Dorph, der har været formand for IMAK siden organisationen blev stiftet i 1998, bliver direktør for Kultur-, Undervisnings- og Fritidsområdet i Qaasuitsup kommunia den 1. april. Han synes, at det er vigtigt, at der arbejdes ordentligt for børn med særlige behov.

Tekst og foto: Karline Platou

- Selv om jeg stopper som formand for IMAK, er der masser af arbejde i IMAK og der kommer altid noget spændende, siger den kommende direktør for Kultur-, Undervisnings- og Fritidsområdet i Qaasuitsup kommunia pr. 1. april Sivso Dorph.

Den 61 årige Sivso Dorph har været formand for IMAK, siden organisationen blev oprettet i august 1998. Men han har selv lidt svært ved at sige præcist, hvornår han startede med at arbejde for organisationen, da han også arbejdede for den tidligere, da den havde en anden form. Han begrundet sin beslutning om at forlade IMAK med følgende:

- Vi, der arbejder for IMAK, er alle over 60 år, og i tilfælde af at vi alle forlader IMAK samtidigt, ville det være et stort tab for arbejdet for organisationen IMAK. Derfor skal der være plads til fornyelser i IMAK, og hvis den stadigvæk skal være en stærk organisation, så er det også nødvendigt med politiske fornyelser i fremtiden. Der er jo heller ikke så mange år tilbage til min pensionering, og hvis jeg skal prøve en anden arbejdsplads, så er det snart én af de sidste muligheder. Da jeg blev opfordret til at søge jobbet, brugte jeg megen tid på at tænke over det først, og jeg skal prøve på at opfylde de krav, der vil blive stillet til mig i mit nye arbejdsplads. Jeg har jo også et stort ønske om at være med i udviklingen i Qaasuitsup kommunia, siger Sivso Dorph til tidsskriftet Ilinniartitsisoq.

Der er stadigvæk masser af arbejde i IMAK

Folkeskolen har store udfordringer at kæmpe for, derfor har IMAK mange opgaver at tage fat på, forklarer Sivso Dorph.

- Vi er nødt til at spørge os selv, hvordan er det, vi skal forny folkeskolen? For at kunne svare på dette spørgsmål kræver det rigtigt meget arbejde, siger Sivso Dorph og fortsætter:

- I forbindelse med de sidste års fornyelser, er der meget, der ikke lykkedes, og der er stadigvæk en del arbejde, der skal laves. Virkelighedens skole i dag er som om, den er delt i 3 mindre skoler. Når en elev går videre til Akulliit efter at have gået i Nukarliit, så er næsten alle elevens lærere nye, og det virker for eleven som om, at han starter en hel ny skole igen og skal senere gå videre til en 3. skole, der hedder Angajulliit. Dette er netop det

svage punkt i nutidens folkeskole. For på denne måde mister eleverne trygheden ved de kendte lærere, som ellers også kunne have fulgt dem videre, og hvis børnene skal opnå bedre resultater fremover, så skal dette rettes hurtigt, siger Sivso Dorph.

Sivso Dorph mener også, at der er for mange tests i dag.

- Hvis man gjorde prøverne færre som før, så ville man koncentrere sig bedre om dem, for de prøver er jo værktøjerne om elevernes evner til deres videreuddannelse som for eksempel sprog. Hvis man er rigtigt god til sprog til dansk, engelsk eller noget helt tredje, så står verden åben, siger han.

- Ligeledes er det også med værktøjerne i de tekniske fag som matematik og fysik, hvis man er god til disse fag, så er der gode muligheder for at udvikle ens evner den vej. Derfor mener jeg, at man burde arbejde for at udvikle de områder, jeg nævnte angående folkeskolen, siger Sivso Dorph alvorligt om de områder, han er optaget af. Endvidere gør Sivso Dorph det klart, hvor vigtigt det er, at man kontinuerligt arbejder for at forbedre medlemmernes forhold foruden at forbedre folkeskolen.

- Vi gør alt, hvad vi kan i dag for vore medlemmer og prøver på at hjælpe dem så godt, som vi har mulighed for, derfor vil der altid være opgaver for IMAK fremover. Samtidig skal IMAK forny sig i takt med udviklingen i samfundet, siger Sivso Dorph.

- Du har kæmpet for rettighederne for jeres medlemmer - som en "vagthund" - i tidernes løb, derfor er der ingen tvivl om, at de vil føle det som tab, når du ikke længere er der for dem, hvad kan du sige til det? Spurgte vi ham.

- Organisationens har en bestyrelse, og bestyrelsen skal være på vagt overfor følgende: Hvilke sager er der tale om, hvilke interesser er der tale om og hvor skal man udvikle. Og hvor kan man emnemæssigt mødes? Vi bliver sommetider angrebet, og vi kan sommetider angribe, derfor er det vigtigt, at bruge samtalen som grundlag, når der skal tages nye beslutninger, for det kan formindske skænderierne, siger Sivso Dorph.

Han gør det også klart, at IMAK har opgaver med at kunne svare på nogle store spørgsmål.

- For eksempel har vi ikke tilfredsstillende afdækket spørgsmålet om børn med særlige behov. Og jeg er sikker på, at min kommende afløser kommer til at arbejde med sådanne spørgsmål, siger Sivso Dorph.

En formand, der kan påtale

Vi hører tit i medierne, at Sivso Dorph er stærk formand i IMAK og kan påtale om emner uden frygt for følger. Som eksempel har han flere gange påtalt at kommunerne ikke var i stand til at løfte folkeskolen.

Vi spurgte Sivso Dorph angående det med, at han havde påtalt kommunerne om, at de ikke var i stand til at løfte folkeskolen, om han har planer om at arbejde for det, når han bliver direktør for Kultur-, Undervisnings- og Fritidsområdet i Qaasuitsup kommunia

- Når jeg bliver ansat under Qaasuitsup kommunia, så skal jeg naturligvis arbejde ud fra kommunens interesser, og angående det med at kommunen skal løfte folkeskolen efter loven, så hører det til mit kommende arbejdsområde at skulle informere kommunalbestyrelsen om emnet. Som for eksempel hvad står der i loven angående folkeskolen? Hvad er vores ansvarsområder? Og hvad kan vi ellers gøre?, siger Sivso og fortsætter:

- For eksempel hvis vi skal opgradere indenfor uddannelser i Qaasuitsup kommunia, hvilke muligheder kan vi så bruge? Altså, hvis vi ønsker højere afgangsprøveresultater, hvad kan vi så gøre for at opnå det? Jeg mener nu, at man kan nå det ved samtaler, ved rådslagning og ved fælles søgning af handlemåder, siger Sivso Dorph, der håber på god indflydelse på sit fremtidige job.

Jeg brænder for at hjælpe børn med særlige behov

Sivso Dorph gør det klart, at han brænder for at hjælpe børn med særlige behov.

- Jeg håber, at jeg kan gøre gavn inden for dette felt. For vi ved i dag, at børnenes store lukkethed skyldes tilbageholdenhed, hvorfor bliver mennesker tilbageholdende? Måske fordi de ikke var blevet opmuntret eller fordi de har oplevet noget traumatisk i deres opvækst, som har bremset deres personlige udvikling; jeg kommer til at arbejde for at løse sådanne hindringer for fremtiden, og det glæder jeg mig til, siger Sivso Dorph.

40 % af de børn, der går ud af folkeskolen, har ikke bestået folkeskolens afgangseksamen. Vi spurgte om, hvad der kan gøres ved det.

- Jeg håber, at der vil dukke overkommelige løsningsmuligheder op i den fornyede Folkeskolelov. Vi har allerede selv præsenteret en del forskellige løsningsforslag til Naalakkersuisut og til Inatsisartut, nogle af disse forslag indeholder spørgsmålet, hvad skal vi gøre for at komme over sådanne forhindringer. Et eksempel er grænsen for elevantallet i en klasse på 26 i dag, det synes vi er alt for mange. For der er rigtig mange børn, der føler, at de er blevet behandlet dårligt, og sådanne børn har svært ved at åbne sig; for at man kan opnå, at de bliver mere åbne, skal man kunne undervise færre børn, derfor har vi præsenteret et forslag om, at elevantallet i en klasse højst må være 18 elever. For her i Grønland er der rigtig mange mennesker, der har behov for hjælp, så ved at nedsætte antallet af elever i en klasse, kan man behandle de børn, der har behov for hjælp, bedre og mere venligt, mener Sivso Dorph.

I dag har skolerne i Nuuk ansat socialrådgivere, der taler med børn, der har særlige behov, Sivso Dorph mener også at, der burde gøres mere end det:

- Rigtigt mange børn kan pludselig handle virkeligt meget voldsomt, og grunden til at børn kan reagere så grelt, kan skyldes, at de selv er blevet behandlet voldsomt. Derfor burde skolerne ansætte psykologer eller personer, der kan tage sig af de børn, der har behov for det. Som eksempel: hvis der på skolen ikke er resurser til et barn, der har særlige behov, så vil barnet trække sig mere og mere ind, men hvis der er nogen, der har tid, opmuntrer og vejleder det, så vil barnet udvikle sig til det bedre, siger Sivso Dorph.

Han gør det også klart, at sådanne tilstande skyldes følgevirkningerne af samfundets udvikling i Grønland.

- Vi kan ikke blive ved med at ignorere sådanne følgevirkninger, men må gøre noget ved dem, slutter Sivso Dorph, der håber på, at IMAK kommer til at arbejde godt for sine medlemmer uden at være bundet til et bestemt politisk parti i fremtiden.

1998-mili IMAK pilersinneqarmat Sivso Dorph siulittaasuusimasooq apriliip aallaqqaataani Qaasuitsup kommuniani Kultureqarnermut, atuartitaanermut, sunngiffimmilu pisortanngortussanngorpoq. Taassuma meeqqat immikkut pisariaqartitsisut iluamik sullinneqarnissaat pingaartippaa.

Allattoq assiliisorlu: Karline Platou

- Meeqqat immikkut pisariaqartitsisut uummateqarfigaakka

- IMAK-imi siulittaasuujunnaaraluarumaluunniit IMAK suliassarpassuaqarpoq pissanganartuniillu takkuttoqartuaanartuuvooq, Apriliip aallaqqaataaniit Qaasuitsup kommuniani Kultureqarnermut, atuartitaanermut sunngiffimmilu pisortatut atorfinittussaq Sivso Dorph oqarpoq.

61-nik ukiulik Sivso Dorph aggustimi 1998-mili IMAK pilersinneqaqqaarmalli siulittaasuusimavoq. Inuttaatali ukiut qasserpiaat kattuffilerisimanini oqaatigiuminaatsippaa, IMAK sioqqullugu kattuffiit allatut iluseqarallarmatali aamma peqataaffigisarsimagamigit.

IMAK qimanniarlugu aalajangersimanini pillugu ima tunngavilersuivoq:

- IMAK-imi maanna sulisuusugut tamatta 60-t sinnerlugit ukioqarpugut, tamattalu ataatsikkut IMAK-imiit qimaguteriataassagutta tamanna annertooujussuarmik IMAK-ip ingerlanneqarmeranut annaasaqaataasussaavoq. Taamaattumik IMAK-ip nutarternissaanut periarfissaqartariaqarpoq, siunissamilu nukittujuaannassappat politikikkut aamma nukittorsaaneq pisariaqarpoq. Aammami soraarninngornissannut ukiut amerlavallaarunnaarput, atorfirmillu nutaamik misiliissaguma maanna periarfissat kingulliit ilagaat. Qinnuteqarnissannut kaammattorneqarama sivoosoorujussuarmik eqqarsaatigeqqaarpara, suliffigiligassannilu tunniussinnaasakka tamaasa tunniunniarsariumaarpakka, Qaasuitsummi kommuniani aamma ineriartortoqarnissaa peqataaffigerusoqaara, Sivso Dorph aviisimut Ilinniartitsisumut oqarpoq.

IMAK suli suliassarpassuaqarpoq

Meeqqat atuarfiat unammilligassarpassuaqarpoq, taamaattumik IMAK suli suliassarpassuaqarpoq, IMAK-ip

siulittaasutoqaa Sivso Dorph erseqqissaavoq.

- Immitsinnut aperisariaqarpugut atuarfik qanoruna nutarteqqittariaqaripput? Apeqqut taanna suliassaavoq anner-tooq, Sivso Dorph oqarpoq, nangipporlu:

- Ukiut kingulliit nutarterineri iluatsinngitsoortut amerlaqaat suliassartaalu suli arlaqaqalutik. Ullumikkummi imaappoq, atuarfik atuarfeeqqanut pingasunut avissimasutut inissisimavoq. Atuortoq minnerni atuareerluni akullernut ikaaraangami atuartitsisui tamangajammik taarserneqartarput, taamaalillunilu atuortoq nutaamillu-sooq aallarteqqittarpoq, annernullu pigaangami aamma atuarfimmik nutaamik allamik aallarteqqittutut ittarluni. Taannarpiaavorlu atuarfiup annertuumik sanngiiffigisaa, taamaalillutimmi atuartut toqqissillutik ukiuni arlalinni ilinniartitsisunik aalajangersimasunik malittarineqaannavilutik ingerlanissaraluaminnik annaasaqartarput meeqqallu angusaat pitsaanerulissappata, tamanna piaartumik aaq-qinneqartariaqarpoq Sivso Dorph oqarpoq.

Sivso Dorph aamma isumaqarpoq ullumikkut misilitsisutaasartut amerlavallaartartut.

- Misilitsissutissat qangatut ikilisinneqartuuppata taakku pimoorullugit ingerlanneqartalissagaluarput, taakkuup-pummi ilinniaqqinnissamut piginnaasanut sakkussaat, soorlu assersuutigalugu oqaatsit. Oqaatsinimmi ilisimasaqarluaanni qallunaatut tuluttut oqaatsinilluunniit allanik piginnaasaqarluaanni nunarsuarmioqatigiittut ineriartornerput tunngavigalugu sumulluunniit ingerlajuarneq pisinnaavoq, oqarpoq.

- Taamatut aamma ippat, tekniikkimut soorlu matematika-tikkimut fysikkimullu sakkussat, taakku aamma pigin-

naasaqarfīgilluaraanni taava aamma taakkunatigut piginaasat ineriartorteqinnissaannut periarfissaqarluarpoq. Taamaattumik isumaqarpunga taakku taakkartukkama tungaanut annertuumik pimoorullugu atuarfeqarfimmi ineriartortitsisoqartariaqartoq, Sivso Dorph suliaminut pimoorusserpalaarluni oqalunnerminullu tiguartisimalluni oqaluppoq.

Atuarfeqarfiup pitsanngorsarnissaata saniatigut ilaasortanik sullissinerup pitsaasuujuaannarnissaa Sivso Dorph aamma erseqqissaatigaa.

- Sapinngisannguarput naapertorlugu ullumikkut ilaasortanut sullissiniartarpugut, ikiorsiisinaanerpullu tamaat tunniunniartarlugu, taamaattumik IMAK-ip suliaasai uninnavianngillat ingerlajuassallutillu. Inuiaqatigiinnilu ineriartorneq tunngavigalugu aamma nutartertuassapput, Sivso Dorph oqarpoq.

- *"Qimmitut paarsisutut" (vagthunditut) ilillutit ilinniartitsisut ilaasortasi pisinnaatitaaffinik illersortarsimavatit, taamaattumillu qularnanngilaq illit tassaniikkunnaaruit ilaasortat annaasaqarlutik misigissasut, taanna qanoq oqaaseqarfīgisinnaaviuk? Aperaarput.*

- Kattuffik siulersuisoqarpoq, siulersuisullu eqqumafīginiagassaa uaniittussaavoq: Suliassat suut pineqarnerat, soqutigisat suunerat, aammalu sutigut ineriartortitsisoqarnissaa. Aammalu oqaloqatigiiffissat sumiippat? Ilaanni saassunneqartarpugut, ilaannilu uagut saassusisinnaasarluta, taamaammat pingaaruteqarpoq nutarterisoqassappat oqaloqatigiinneq tunngavigalugu ingerlasoqarnissaa, taamaalillunimi assortuussutissat ikinnerulersinnaapput, Sivso Dorph oqarpoq.

Erseqqissaavorlu apeqqutit annertuut arlallit IMAK-ip suliassarigai.

- Assersuutigalugu meeqqanut immikkut pisariaqartitsisunut tunngasoq annerusumik qulaajarnikuunngilarput. Qularinngilaralu tullissama apeqqutit taamaattut suliarumaaraat, Sivso Dorph oqarpoq.

Siulittaasoq uparuaasinnaasoq

Tusagassiutitigut tusartaannarparput Sivso Dorph IMAK-imi siulittaasutut nukittuujusoq aammalu qununani uparuaasinnaasartoq. Soorluttaaq assersuutigalugu Kommunit atuarfeqarfinnik kivitsisinaannginnerarlugit uparuartarsimavai.

Sivso Dorph aperaarput, kommunit kivitsisinaannginnerarlugit uparuaatigisarsimasani Qaasuutsup kommuniani Kultureqarnermut, atuartitaanermut sunngiffimmilu pisoratatut atorfinikkuni sulissutigilersaannginneraa.

- Qaasuutsup ataani atorfinikkuma soorunami kommunip soqutigisai aallaavigalugit sullissiniartussaavunga, aammalu inatsimmi allassimasut kommunip kivitsinissaanut tunngasut aamma suliassarissavakka, kommunalbestyrelsemullu paasititsiniutigisussaallugit. Soorlu assersuutigalugu atuarfimmi inatsimmi allassimasut suuppat? Pisussaaffigut suuppat? Taavalu qanoq iliorsinnaavugut? Sivso oqarpoq, nangipporlu:

- Assersuutigalugu Qaasuutsup kommuniani ilinniartitaanermi qaffassaaniassagutta suunukua aqutit atortariaqarivut? Tassa imaappoq, meeqqat atuarianni angusaasartut kivinniarutsigit / qaffasinnerusunngortinniarutsigit taava tamanna qanoq iliorluta angusinnaavarput? Isumaqarpungalu tamanna anguneqarsinnaasoq

oqaloqatigiinnikkut, isumasioqatigiinnikkullu aammalu iliuusissanik nassaaqatigiinnikkut, Sivso Dorph siunissami suliassariumaakkaminut sunniuteqarluarumaarnissaminik neriuteqartoq oqarpoq.

Meeqqat immikkut pisariaqartitsisut uummateqarfīgai
Sivso Dorph erseqqissaavoq meeqqat immikkut pisariaqartitsisut uummateqarfīgini.

- Neriuppunga taassuma tungaanut sunniuteqarluarsinnaajumaarlunga. Nalunngilarpummi ullumikkut meeqqat matoqqavallaartarnerat tunuarsimaanermik peqquteqartoq, sooq inuit tunuarsimaalertarpat? Immaqa kaammattorneqarsimannginnamik imaluunniit arlaatigut misigisaqarnerlussimagamik inuup ineriartornissaraluanik taqitsitsisumik, taakkua qaangerniarnissaanut iliuusissat uanga suliassama ilagilertussaammassuk qilanaarivara, Sivso Dorph oqarpoq.

Meeqqat atuarianni angusinngitsoorlutik atuarfimiit anisartut 40 procentiupput, tamanna qanoq iliuuseqarfīgineqarsinnaanersoq apeqqutigaarput.

- Atuariup inatsisaata nutarterneqarneratigut neriuppunga unamminarnerusumik iliuuseqarnissamik periarfissanik takkuttoqarumaartoq. Uagut nammineerluta Naalakkersuisunut Inatsisartunullu siunnersuutinik assigiinngitsorpaalunnik saqqummeereersimalerpugut, taakkulu siunnersuutit ilaatigut imaqarput, ullumikkut aporfiusartut qaangerniarutsigit qanoruna iliuuseqarsinnaanersugut. Assersuutigalugu atuaqatigiiaat amerlanerpaaffissaanni 26-nut amerlassusilerneqartarput, taannalu qaffasippallaarsaarput. Meerarpassuaqarpormi ajortumik pineqarsimallutik misigisimasunik taakkulu ammartikuminaattaqaat, taakkulu ammartinnissaat anguneqassappat meeqqat ikinnerumaat atuartissinnaasariaqarput, taamaattumik siunnersuutigereersimalerparput atuaqatigiiaat amerlanerpaaffissaat 26-niit 18-inut appartineqassasoq. Ullumikkummi nunatsinni inuit ikiorsigassat amerlaqaat, atuaqatigiiaanillu amerlanerpaaffiliinerup appaavigineratigut pisariaqartitsisunut ikiorsiinerusumik qanilaarnerusumillu ingerlatsisoqarsinnaavoq, Sivso Dorph isummersorpoq.

Nuummi atuariit socialrådgiverinik maanna atorfeqartissipput taakku meeqqanik immikkut pisariaqartitsisunik oqaloqatiginnittarput, Sivso Dorph isumaqarpoq taanna sinnerlugu aamma iliuuseqartoqartariaqartoq.

- Meerarpassuusarput sakkortooujussuarmik iliuuseqariataarsinnaasartut, meeqqallu taamatut qisuariarsinnaasarpur arlaannik sakkortuumik pineqartarsimagaangamik. Taamaattumik atuariik psykologinik atorfeqartitsisariaqarpoq, imaluunniit atuartitsinerup nalaani inunnik ikiorsiisinnaasunik. Assersuutigalugu atuartitsinerup nalaani meeraq immikkut pisariaqartitsisooq nukissaqarfīgineqanngikkuni tunuariartuinnassaaq, nukissaqarfīgineqarlunili kaammattorneqaruni ineriartornissaminut aqquutissiuunneqarnera pitsaanerusumik ingerlasaaq, Sivso Dorph oqarpoq.

Erseqqissaavorlu inuiaqatigiittut nunatsinni ineriartorsimanerup pissutsit tamakku kingunipilorigai.

- Kingunipiluit tamakku isiginngitsuusaaginnarsinnaanngilagut iliuuseqarfīgisariaqarpagullu, Sivso Dorph IMAK-ip siunissami politikikkut pituttorsimanani ilaasortaminullu sullissilluarluni ingerlanissaanik neriuteqartoq naggasiivoq.

MATUP BEHIND THE DOOR · BAG DØREN TUNUANI

*Af Rune Bundgaard og Martin Svinkløv
Rune er pædagogisk antropolog og indehaver af firmaet
Vidvinkel. Martin Svinkløv er dramaturg.
De har begge været lærere på Efterskole Villads Villadsen i Qasigiannguut og har tidligere lavet dokumentarfilmen Arfernat.*

Filmen Matup Tunuani (Bag døren) er på vej ud til alle skoler på kysten på DVD. Filmen er resultatet af et forsknings- og formidlingsprojekt om kollegieliv på GUX-Sisimiut. Projektet er lavet med det formål at forberede kommende elever og deres forældre til kollegie- og studielivets udfordringer.

At rejse langt hjemmefra for at tage en uddannelse er et vilkår for de fleste her i landet. Derfor er der en lang tradition for kollegier - steder, hvor man kan bo, mens man går på gymnasiet, handelsskolen eller er på skoleophold. På disse kollegier er de unge i høj grad overladt til sig selv og hinanden. Gennem de senere år er eleverne på ungdomsuddannelserne blevet yngre, hvad der nok er en af grundene til, at kollegierne og de udfordringer, som denne boform giver, begynder at tiltrække øget opmærksomhed. Frafaldsundersøgelsen fra 2010 peger også på, at kollegierne kan være en medvirkende årsag til de høje frafaldstal på uddannelserne.

Et feltarbejde om kollegieliv

Hvad sker der på kollegierne mellem klokken 16 og 8, når de unge ikke er på skolen? Hvordan får de hverdagen til at fungere - hvis de da overhovedet gør det? Og hvem hjælper dem? Vejlederne? Forældrene? Og hvordan ser forældrene egentlig selv deres rolle?

Det var nogle af de spørgsmål, som i længere tid havde fyldt hos Poul V. B. Jensen, rektor på GUX-Sisimiut. Derfor tog han initiativ til et fælles projekt mellem GUX-Sisimiut, IKIIN og Vidvinkel, der skulle skabe og formidle ny viden om kollegielivet. For Poul var det et spørgsmål om at vide mere omkring de unges liv på kollegierne. Den viden er en forudsætning for at kunne sætte ind med de rette initiativer til at forbedre elevernes hverdag, og i sidste ende at kunne hjælpe med til, at flere gennemfører deres uddannelse.

For at finde svar på spørgsmålene flyttede vi, Rune Bundgaard og Martin Svinkløv, ind på et kollegium i knap fire måneder fra begyndelsen af januar 2015. Med os havde vi hver et kamera og en ambition om at indfange kollegielivet gennem et etnografisk feltarbejde. Undervejs rejste vi også rundt og mødte de unges familier for at undersøge, hvordan de greb den nye situation an. Hos både eleverne og forældrene havde vi fokus på, hvilke strategier de hver især anvendte for at tackle den nye situation. Normalt ville sådan et projekt være endt i en mere klassisk rapport, men blandt andet fordi vi ønsker at formidle projektet til en bredere målgruppe, ser vi filmen som et godt redskab. Alt, hvad vi oplevede og filmede i disse måneder, har vi grundigt analyseret, blandt andet med hjælp fra Ida Wentzel Winther, kultursociolog på Århus Universitet. Vores analyser ligger til grund for redigeringen af den endelige film. Ud af 120 timers råfilm har vi udvalgt de ifølge vores analyser mest repræsentative og interessante situationer. Det er endt med at blive en film om forandring, håb, savn og støtte - og om på samme tid at holde fast og give slip.

Resultatet af processen er dokumentarfilmen Matup

Tunuani, som indtil videre er blevet vist i biografer i de større byer, men som alle skoler inden længe får på dvd. Filmen bliver også vist på KNR.

En film om forandring, håb, savn og støtte

Én ting, som vi hurtigt fornemmede hos både de unge og deres forældre, var, at de forud for studiestarten havde haft meget lidt fokus på kollegielivet. Det kom ganske enkelt bag på mange af dem, i hvor høj grad de unge er overladt til sig selv. Det gik dog hurtigt op for dem. For mange af de unge overskygger udfordringerne på kollegiet i den første tid skolearbejdet. Når vi spørger dem til deres nye tilværelse, nævner mange udfordringer ved at stå op om morgenen, lave mad og vaske tøj, før de nævner biologi, matematik og engelsk. Ud over disse praktiske udfordringer blev nogle lidt mere abstrakte udfordringer også klare for os: Hvordan tackler man savnet af sin familie, venner og by? Hvordan "laver man hjem" et nyt sted? Hvordan lærer man at administrere sin tid? Og hvad er hjemme faktisk for en størrelse?

De unge på kollegiet er spændt ud mellem savnet af det derhjemme og lysten til at springe ud i den helt nye verden, de pludselig står midt i. Det kræver tid og energi at vænne sig til så ny en tilværelse, og til at lære, hvordan man finder den rette balance.

Langt væk fra kollegiet sidder de unges forældre og familie. Også for dem viser det sig, at det er deres børns fritid, der ender med at bekymre dem mest. Samtidig eksperimenterer mange med, hvordan de skal tackle deres eget savn, og hvordan de kan bakke den unge op - for hvordan støtter man bedst sit barn på flere hundrede kilometers afstand, hvis man ikke engang kender barnets nye virkelighed?

I vores undersøgelse er det helt tydeligt, at de unge er både stærke og selvstændige. Samtidig er det også tydeligt, at der er god grund til at kaste et blik på kollegierne, hvis man ønsker at mindske frafaldet på ungdomsuddannelserne. Mange af de unge har ganske enkelt brug for støtte. Det her er ikke et spørgsmål om, at de skal tage sig sammen og presses hårdere. De unge

prøver det bedste de kan, men mange har ikke de kompetencer med sig, som de nu har brug for.

På det mere overordnede plan tyder meget på, at man er bevidst om problematikken, og at der arbejdes med det pædagogiske setup på kollegieområdet - eksempelvis med ansættelse af kollegievejlere.

Forberedelse og fokus på kollegielivet

Som vi ser det, handler det mest af alt om forberedelse og fokus. De unge skal klædes godt på for at kunne tackle både skolen fra 8-16 og kollegiet fra 16-8. Det må være en fælles opgave for både eleverne selv, deres forældre og deres lærere i både folkeskolen, efterskolen og Piareersarfik.

Det er vores håb, at filmen Matup Tunuani kan være med til dels at formidle ny viden om kollegielivet, dels at understøtte flere gode initiativer fra politikere, skoler og familie. På filmens hjemmeside www.matup.gl har de medvirkende elever opstillet seks gode råd til henholdsvis kommende elever og deres forældre. Projektet kan også følges på facebook, hvor der løbende vil komme nyheder i relation til projektet og kollegielivet generelt. Her er alle også meget velkomne til at dele erfaringer og meninger om både kollegielivet generelt og filmen Matup Tunuani. Vi håber, at projektet kan være med til at inspirere til refleksion og samtale om studie- og kollegielivet både ude i ude i klasselokalerne og hjemme ved spisebordene.

Matup Tunuani

- Filmet, redigeret og produceret i Vidvinkel af Rune Bundgaard og Martin Svinkløv
- På initiativ fra Poul V. B. Jensen, rektor på GUX Sisimiut
- Med støtte fra IKIIN, Departement for uddannelse, forskning, kultur og kirke
- Kreativ konsulent: Erik Mortensen
- Varighed: cirka 80 minutter
- Sprog: Dansk og grønlandsk
- Se mere på: www.matup.gl eller facebook.com/matup.gl

NATUTUN

BEHIND THE DOOR · BAG DØREN

*Allattut Rune Bundgaard aamma Martin Svinkløv
Rune pædagogisk antropologiivoq (inuup inuiaqatigiillu pissusiinik
misissuisoq) firmamullu Vidvinkel'imut piginnittuulluni. Martin Svinkløv
dramaturg'iivoq.
Marluullutik Efterskole Villads Villadsen'imi Qasigiannguiniittumi ilin-
niartitsisuunikuupput filmilu pisimasuinnik tunngavilik Arfernat siornatigut
suliarinikuullugu.*

Sineriammi atuarfinnut tamanut filmi Matup Tunuani (Bag døren) DVD'ngorlugu nassiusorneqaleruttorpoq. Filmil GUX-Sisimiuni kollegiami inuuneq pillugu ilisimatuutut misissuinerup akunniliullunilu sulisussinerup inernerivaa. Projektip taassuma suliarineqarneranut, piffissami aggersumi kollegiani najugaqarluni ilinniartunngornissap ilinniartumullu angajoqqaajunerup unammillernartui pillugit upalungaarsimaffissat erseqqissarnissaat siunertarineqarpoq. Nunatsinni ilinniagaqassagaanni amerlanertigut aatsaat angerlarsimafik ungasillerujussuarlugu aallaruni ilinniariartarneq periarfissatuaasarpoq. Tamanna peqquutaalluni ilinniarnertuunngorniaaraanni, niuernermik ilinniartimmi ilinniartuuniaraanni, meeqqat atuarfianulluunniit atuariasagaanni kollegiani najugaqartarneq qangali ileqquuvoq. Kollegiani taamaattuni inuusuttut immineerluinnaqatigiittussatut inissinneqartarput. Ukiuni kingullerni inuusuttut ilinniariartortartut inuusunnerujartuinnaarput, taamaattoqalernera, kollegiani najugaqarluni inuuneq taassumalu unammillernartui pillugit sianigisassat sammeneqarnerulernerat, peqqutinut ilaagunarpog. Ilinniarnerminnik unitsitsiinnartartut amerlassusii pillugit 2010'mi misissuinerup kisitsisip annertoqisup takutippaa, kollegiani najugaqarneq peqqutinut aamma ilaasinnaasoq.

Kollegiani inuuneq pillugu najuulluni suliaq.

Nalunaaqutaq ualikkut sisamaniit ullaakkut arfineq pingasut tungaanut, inuusuttut atuarunaaraangata kollegiani susoqartarpa? Inuusuttut ulluinnartik qanoq atorluartarpaat - atorluartarpasuk? Kiap ikiortarpai? Siunnersortit? Angajoqqaat? Angajoqqaat, taakkumitaava imminnut qanoq iliortussatut isigippat?

Tamakuupput apeqquiti ilai GUX-Sisimiuni rektoriusup Poul V. B. Jensen'ip sivitsulersumi isumaliutigisarsimasai. Taamaammat taanna kollegiani najugaqarneq pillugu, paasissutissanik nutaanik GUX-Sisimiut, IKIIN Vidvinkel'ilu kattullutik projektimik pilersaarusoqatigalugit suliaqarnissaminut isumassarsisuusimavoq. Poul'imut, inuusuttut kollegiani najugallit inuuneri pillugit paasisaqarfiginerunissaa pingaaruteqarsimavoq. Paasisat taakku, atuartut ulluinnarni inuunerat pitsanngorsarniarlugu suliniutissanut tunngaviussapput, minnerunngitsumillu ilinniartut ilinniakkaminnik naammassinninnissaannut iluaqutissanngussallutik.

Uagut, tassa Rune Bundgaard Martin Svinkløv'ilu, apeqquiti akissutisarsiniarlugit qaammatini sisamangajanni jannuaari aallartilaartoq 2015 kollegiamut nuuppugut. Kollegiami inuuneq najuunnitsigut paasisaqarluarnissarput anguniarlugu assiliissut etnografiskimilu (naturfolkil pillugit ilisimatusarneq) tunngasunik paasiniaaniarluta aallartilluta. Piffissap ingerlanerani ilinniartut angajoqqaavi aamma tikeraartarpavut, taakku inuunerminni allannguutit qanoq ingerlanneraat paasiniarlutsigit.

Ilinniartuni angajoqqaavinilu pingartillugu sammisartagarput tassaavoq, taakku inuunerminni allannguutit ataasiakkaarlutik qanoq iliuuseqarfigisimaneraat paasiniassallugu. Projekti taamaattoq nalunaarusianngorluni nalinginnaasumik inerneqartarlupog, paasissutissanilli tuniorarumasavut ilaatigut siammasimmata filmiliornissaq pitsaanerutillugu qinersimavarput. Qaammatini taakkunani misigisavut filmiliavullu tamaasa misissoqqissaartarpavut, ilaatigut Ida Wentzel Winther, kultursociolog Århus Universitetianeersoq ikiortigalugu. Filmip naammassilluni aaqisorneqarnera misissoqqissaakkatsinnik tunngaveqarpoq. Filmiliatsinnit 120 tiiminik takissusilimmit misissueqqissaariarluta, takutikkusutavut tulluarnarpaat soqutiginarnerpaallu qinerpavut. Naggataatigut filmip allanngorneq - , neriuuteqarneq - , maqaasineq tapersersorneqarnerlu - aappaatigullu tiggumminniinnarneq iperaanerlu pillugit imarilerpaa.

Suliap inernerivaa Matup Tunuani, filmi pisimasuinnik tunngavilik, taanna massakkuugallartumik illoqarfinni anginerusuni takutinneqarpoq, atuarfiilli tamarmik erini-nanngitsukkut dvd'ngorlugu pigilissavaat. Filmia aamma KNR'ikkut aallakaatinneqarumaarpoq.

Filmi allanngornermik, neriuinnermik, maqaasinermik tapersersorneqarnermillu oqaluttuortoq.

Inuusuttut angajoqqaavilu samminerini, sukkasuumik maluginiakkatta ilaagaat, ilinniariarnissaq sioqqullugu kollegiami inuulernissaq pillugu eqqarsaatigivallaarneqarneq ajortoq. Amerlasuut tupaallaatigilluinnartarpaat, qanoq inuusuttut kisimiititaalluinnartigisartut. Erniinnarli tamanna paasisarpaat. Piffissap aallaqqaataani kollegiami unam-milligassat atuarfimmi suliassanit assoruunnarnertut inuusuttut amerlasuut misigisarpaat. Nutaamik inuuler-simanerat pillugu apersoraangatsigit, amerlasuut atuar-fimmi biologii, matematikki tuluttulluunniit ajornartorsiu-tigineritsik taaqaarnagu, ullaakkut makinniartarnerminnik, iganiartarnerminnik errorsiniartarnerminnillu ajornartorsi-uteqartarnermik taaqaartarpaat.

Suliassanut unammilligassat tamakkua saniatigut al-laanerusunik aamma unammilligassaqartartut uatsinnut erseqqissisarpoq:

Qanoq ilaqtutanik, ikinngutunik illoqarfinnillu maqaasineq akiorneqartarpa? Qanoq iliorluni allami nutaamik "anger-larsimaffiliortoqartarpa?"

Qanoq iliorluni piffissap aqunnissaa ilikkarneqartarpa? Angerlarserneruna aamma sunaasoq? Inuusuttut kol-legiami najugallit angerlarsernerup silarsuarmullu nutaar-luinnarmut ilaalerusunnerup qeqqani noqqoruuffiusumi-ittartut. Inuunermut nutaarluiinnarmut taamaattumut sungiussiniarnissaq, piffissamik nukinnillu atuiffiussasq pisariaqarpoq, taakkunungalugu qanoq iliorluni oqi-maaqqatigiisitsinissaq ilinniaqqaartariaqarluni.

Kollegiap ungaseqisaanni ipput inuusuttut angajoqqaavi ilaqutaallu. Taakkunungalugu aamma paasinarsisarpoq, qitornamit sunngiffia erumassutaanerpaanngortartoq. Ilanngullugulu amerlasuut, qanoq iliorlutik namminneq maqaasinertik akiussanerlugu qanorlu iliorlutik meerar-tik tapersersussanerlugu misileraalersarput - qanormi pitsaanerpaamik iliorluni, qitornaq hunnorujut kilometer-inik arlalinnik ungasissusilimmiittoq tapersersussavaat, meeqqap inuunera nutaaq qanoq innersorluunniit paasisi-manngikkunikku?

Misissuinitinni erseqqissilluinnarpoq, inuusuttut nuki-toqisut nammineersinnaasullu. Erseqqissisullu aamma ilagaat, inuusuttut ilinniarnerminni unitsitsiinnartartut ikilisissagaanni, kollegiani pissutsinik misissuinnissaq pisariaqarluiinnarmat. Inuusuttorpassuimmi taperser-sorneqarnissaminnik pisariaqartitsipput. Inuusuttut ilung-ersornerusariaqarnerat assoruunnerusariaqarnerallu uani pineqanngilaq. Inuusuttut sapinngisartik tamaat assoru-upput amerlaqaalli piginnaassassanik atuligassaminnik amigaateqartartut.

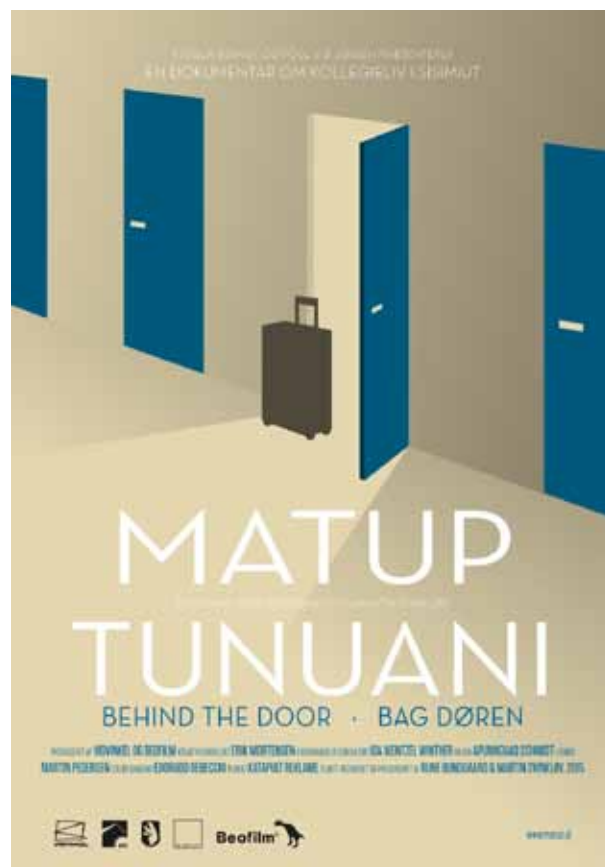
Pilersaarusianni nutaani tamanna ajornartorsiut arajut-sisimaneqanngimmat erseqqeqaaq, kollegianilu per-orsaanermut tunngasunik pitsaangorsaanissaq sulin-iutigineqarluni – soorlu kollegiani siunnersortissanik atorfinitsitsinikkut.

Kollegiami najugaqalernissamut piareersarneq.

Paasisavut malillugit piareersarluarsimanissaq tamanit pingaarneruvoq. Inuusuttut nal.8-16 tungaanut atuarfim-

miinnissaminnut nal.16-8 tungaanullu kollegiamiinnissa-minnut tulluarsarluarsimasariaqarput. Tamanna atuartunit, angajoqqaanit, meeqqat atuarfiata ilinniartitsisunit, efter-skolenit Piareersarfinnillu ataatsimoorussamik suliarineq-artariaqarpoq.

Neriutigaarput filmi Matup Tunuani kollegiami naju-gaqarneq pillugu naalakkersuisut iluaqutissanik pitsaasu-nik pilersitsinissaanut iluaqutissatut, atuarfinnut ilaqtutan-ullu paasissutissanik nutaanik tuniseqataassasq. Filmip nittartagaanni www.matup.gl atuartut filmilioqataasut kollegiani najugaqalertussanut angajoqqaavinullu arfinilin-nik siunnersuutiliaqarput. Projekti aamma facebook'ikkut malittarineqarsinnaavoq, suliamut tunngasunik kolle-giamilu najugaqarnermut tunngasut nalinginnaasut pillugit nutaarsiassanik pissarsiffigineqarsinnaalluni. Kikkul-luunniit kollegiami najugaqarnerminni nalinginnaasunik misigisimasaminnik isummaminnillu kiisalu filmimut Matup Tunuani tunngasunik avitseqatigiumappatigut tikilluaqqusaasorujussuupput. Neriutigaarput suliarput ilinniagaqalernissaq kollegiamiilernissarlu pillugit atuartut akornanni angerlarsimaffinnillu eqqarsalersitsinissamut oqallitsitsinissamullu sunneeqqataajumaartoq.

Matup Tunuani

- Filmiliortut, aqqissuisut sanaartortullu Rune Bundgaard Martin Svinkløv'iu Vidvinkel'imi
- Pilersitsisoq Poul V. B. Jensen, GUX-Sisimiup rektoria
- Tapiisut IKIIN, ilinniartitaanermut, Kultureqarnermut, Iliisimatusarnermut Ilageeqarnermullu Naalakkersuisoqarfik
- Nutaanik pilersitsisoq konsulent: Erik Mortensen
- Sivisussusia: 80 minutsit miss.
- Oqaatsit: Danskisut kalaallisullu
- Uani aamma takukkit: www.matup.gl imaluunniit [facebook.com/matup.gl](https://www.facebook.com/matup.gl)

Ordblinde lever meget i det skjulte

Unge mennesker/voksne, der lever på afsidesliggende steder og i bygder, hvor der mangler undervisningsmaterialer, har lært så lidt, at de begynder at tro, at de er ordblinde, selv om de bare ikke har lært bogstaverne, det siger læreren til ordblinde Juaannannguaq Jensen på Knud Rasmussenip højskolea.

Tekst og foto: Karline Platou

Der er en del ordblinde i Grønland, men på grund af at de lever så skjult for at skjule deres ordblindhed, ved man ikke nøjagtigt, hvor mange de er. Før i tiden kørte Knud Rasmussenip højskolea i Sisimiut undervisning for ordblinde, men hvis undervisningen for ordblinde skal være ordentlig, så er det nødvendigt, at der er mindst 2 lærere for dem, men desværre er der bevilget så lidt midler, at man har besluttet at stoppe helt for undervisningen for ordblinde på højskolen.

- Da der var mulighed for at få undervisning, søgte ca. 50 mennesker til undervisningen om året, men der var kun plads til 6 mennesker. Der er rigtig mange flere ordblinde i forhold til befolkningantallet i Grønland, end vi troede.

I dag ved vi ikke, hvor man kan få plads til dem. Og det er ærgerligt, at vi ikke længere kan tage imod dem. Her føler de, at de kan være, og de kan som regel lære at læse og skrive her. Det er derfor rigtig mange ordblinde søger at komme hertil, siger lederen i Knud Rasmussenip højskolea Lise Lennert Olsen til Ilinniartitsisoq og fortsætter:

- Der er så mange ordblinde i Tasiilaq, at Tasiilaq bad os om at komme dertil og lave specialundervisning for ordblinde, men det kan vi ikke gøre, forklarer Lise Lennert Olsen.

Der er 2 måder at være ordblind på

Juaannannguaq Jensen, der underviser ordblinde for-

klarer, at der er 2 måder at være ordblinde på.

- Når de på grund af deres mangel på selvtillid ikke har lært bogstaverne at kende, så tror nogle, at de er ordblinde. Så er der dem, der har medfødt ordblindhed på grund af nogen hjerneskade, forklarer Juaannannguaq Jensen.

Hun forklarer yderligere, at grunden til at de ikke har lært at læse, skyldes enten forældrene, skolen eller samfundet

- En del skoler før i tiden især i yderdistrikter og bygder har ikke været gode til at lære deres elever at læse, og eleverne er nu blevet unge og voksne i dag. Dengang havde man ikke brugt de rigtige værktøjer til at undervise på disse steder. Man var mere årvågen i større byer, f.eks. ved at man der arbejdede med specialundervisning, siger Juaannannguaq Jensen.

Hun forklarer videre, at man stadigvæk mangler tests her i Grønland til at konstatere om en person er rigtig ordblind.

- De tests, for at konstatere om en person er rigtig ordblind, som man bruger i Danmark, kan vi ikke bruge her, da vi i Grønland bruger bogstavlydene anderledes, siger Juaannannguaq Jensen.

- I andre lande har man gode værktøjer til de rigtige ordblinde, bl.a. at man bruger gode computere og mobiltelefoner, der kan læse op for den ordblinde, og dette er den rigtige hjælp for de ordblinde i dag, siger hun.

De lever i det skjulte

- Mange ordblind mangler rigtigt meget selvtillid, de mangler mod til at søge arbejde og bolig på grund af, at de skammer sig over deres ordblindhed. I nutidens samfund som er meget skriftligt orienteret, kan der meget nemt komme en besked om; "du kan bare læse dette her – og der kan du få oplysninger", men sådanne ord kan fylde rigtigt meget for en ordblind.

- Det, at ordblind indrømmer deres ordblindhed også selvom de ikke kan skrive, kan være en så stor lettelse for dem, at de føler det som et stort skridt og derved får mod til at søge hjælp. Bare på det punkt har stor værdi for samfundet, hvis vi hjælper én person, kan det lette samfundet for mange penge, siger Juaannannguaq Jensen.

Dog vil hun gøre det klart, at der findes mange mennesker, der tror, at de ikke kan lære at læse, men som kan lære det.

- Grunden, til at disse mennesker tror det, skyldes meget deres omgivelser, for omgivelserne har gjort, at de har mistet deres selvtillid. Omgivelser, der gjorde, at de har mistet deres selvtillid, kunne være: lærere, forældre eller de nære omgivelser i dagligdagen. De havde måske vurderet vedkommende som dum og uintelligent, så dette havde gjort, at personen følte sig mindreværdig. Hvis man siger det til en person, som mangler selvtillid i forvejen, kan dette påvirke personens liv så meget, at vedkommende tror, at han ikke kan lære at læse, selvom han er i stand til at lære det, bare på grund af at det, de skriver, lyder som babysprog, tror

de, at de overhovedet ikke kan læse – altså begynder de at betragte sig selv som "dumme" og de findes i virkeligheden, desværre. Når sådanne personer får lidt hjælp, kan de lære så hurtigt, at de kan integrere sig i en almindelig klasse. Hvis vi siger, at en person skal gå til undervisning blandt ordblind i 4 måneder, så kan vedkommende blive integreret til en almindelig klasse i løbet af 1 eller 2 måneder, så har vedkommende fået sin selvtillid tilbage og kan derfor flyttes, fortæller Juaannannguaq Jensen og fortsætter:

- Jeg håber, at flere kan indrømme deres ordblindhed, for de bliver så lettede. Hvis man kan se, at en person har det problem, er det meget vigtigt, at man handler, uden at det er nødvendigt, at vedkommende skal gå meget igennem først, siger hun.

- Hvad skal der til, for at ordblind i Grønland får hjælp? spurgte vi.

- Det er nødvendigt at have et computerprogram for ordblind, ved hjælp af dette program kan man se forskel på, om en person er ordblind eller ej, og kun ved hjælp af dette program kan man konstatere, om en person er rigtig ordblind eller ej. Men det er også nødvendigt med tilskud til arbejdet, for på den måde kan man spare masser af penge for fremtiden, slutter Juaannannguaq Jensen.

Inuk oqarfigineqaruni imminullu tatiginngereersimaguni anertoorujussuarmik inuuneranut sunniuteqarsinnaasarpoq allaat inutaa isumaqalerluni atuarsinnaani uffa atuarneq ilikkarsinnaasimagaluarlugu

Naqinnernik ilisarinnissinnaanngitsut isertoqqissaa

Avinngarusimasuni nunaqarfinnilu atuartitsinerni put allaat isumaqalersimallutik naqinnernik ilisarinnissinnaanngitsut højskoleani naqinnernik ilisarinnissinnaanngitsut

Nunatsinni naqinnernik ilisarinnissinnaanngitsut arlalipassuupput, naqinnernik ilisarinnissinnaannginnertilli pillugu isertuusseqqissaarlutik inuusarmata qasserpiaanersut ilisimaneqanngilaq,.

Sisimiuni Knud Rasmussenip højskolea naqinnernik ilisarinnissinnaanngitsunik siornatigut atuartitsisaraluarpoq, naqinnernilli ilisarinnissinnaanngitsut iluamik atuartinneqassappata ilinniartitsisut marlunniit amerlanerusut pisariaqarput, ajoraluartumilli aningaasaliissutit ikittuinaasarmata taakkununga ilinniartitsinerup unitsinneqarissaa højskolemit aalajangiunneqartariaqalersimavoq. - Manna periarfissaagallarmat inuit 50-t missaat ukiumut qinnuteqartaraluarput, taamaallaalli arfiniliinnaat kisiisa inissaqartissinnaasarlutigit. Nunatsinni inuttussuseq aallaavigalugu ilimagisatsinniit amerlanerujussuit naqinnernik ilisarinnissinnaanngillat.

Ullumikkut sumi inissaqartinneqassanersut naluarpud. Uggornaqaarlu uagut tigusiinaajunnaaratsigit, tassami maani sumiiffissaqalerlutik misigisaramik aammalu maani allannermik ilikkartinneqartaraluarlutik, taamaammat naqinnernik ilisarinnissinnaanngitsut amerlasoorujussuit maanga qinnuteqartaraluarput, Knud Rasmussenip højskoleani pisortaq Lise Lennert Olsen ilinniartitsisumut oqarpoq nangipporlu:

- Tasiilami naqinnernik ilisarinnissinnaanngitsut amerlangaarmata Tasiilamiit qinnuigineqaraluarpugut Tasiilamut immikkut pikkorissaajartoqqulluta taamaaliorsinnaanngilagulli, Lise Lennert Olsen erseqqissaavoq.

Naqinnernik ilisarinnissinnaanngitsut assigiinngitsut marluupput

Naqinnernik ilisarinnissinnaanngitsunut ilinniartitsisuusartoq Juaannanguaq Jensen nassuiaavoq naqinnernik ilisarinnissinnaanngitsut assigiinngitsut marluusut.

- Imminut tatiginnginnertik pissutigalugu allannermik atuarnemillu ilikkangitsoorsimagaangamik isumaqarsinnaasarput naqinnernik ilisarinnissinnaanatik. Aammali inunnguuseralugu naqinnernik ilisarinnissinnaanngivissortut qaratsamikkut innarluuteqarnertik patsisigisarpaat, Juaannanguaq Jensen nassuiaavoq. Ilikkanngitsuuginnarsimasut ilikkangitsoorsimanerat angajoqqaanit, atuarfimmit inuiaqatigiinnillu tamanit aal-

- Nunatsinni inuttussuseq aallaavigalugu ilimagisatsinniit amerlanerujussuit naqinnernik ilisarinnissinnaanngillat, Lise Lennert Olsen oqarpoq.

Ilisarinnissinnaangitsut arlutik inuusarput

*mut sakkussaaleqiffiusuni inuusuttut / inersimasullu ima ilikkartinneqarsimanngitsigisar-
rinnissinnaanatik uffa ilikkanngitsuuginnarsimallutik, taama oqarpoq Knud Rasmussenip
unik atuartitsisartog Juaannannguaq Jensen.*

laaveqartartoq aammattaaq erseqqissaatigaa

- Ingammik siusinnerusukkut atuarmiit, taamanikkut atu-
ar-tuutigisaminnut ullumikkut inuusuttuullutillu inersimasu-
usunut ilikkanngitsortitsisarsimaqaat, ingammik avinnga-
rusimasuni nunaqarfinnilu. Tamakkunani atuartitsinermi
sakkussat pitsaavallaanngitsut atuartitsissutigineqartar-
simapput. Illoqarfinnili annerni eqqumaffigineqarnerusar-
lutik soorlu immikkut atuartitsisoqartarneratigut, Juaan-
nannguaq Jensen oqarpoq.

Taanna erseqqissaavoq inuk naqinnernik ilisarinnissin-
naanngitsoq ilumut ilisarinnissinnaanngivinnersoq qulak-
keerniarlugu misissuissummik nunatsinni sulii peqanngit-
soq.

- Misiliutit qallunaat atortagaat naqinnernik ilisarinnissin-
naannginnermut qulakkeerrinnissutaasartut nunatsinni
atorsinnaanngilagut pissutigalugu uagut nunatsinni naqin-
nerit nipaata allatut atortaratsigit, Juaannannguaq Jensen
oqarpoq.

- Naqinnernik ilisarinnissinnaanngivittunut nunani allani
sakkut pitsaasut ator-neqarluartarput qarasaasiat mobiilillu
pitsaasut inummut atuffassisinnaasut piusarput, taakkulu
naqinnernik ilisarinnissinnaanngitsunut sakkussatut ul-
lumikkut pitsaanerpaajupput, oqarpoq.

Isertorlutik inuusarput

- Naqinnernik ilisarinnissinnaanngitsut amerlasuut im-
minut tatiginnginneq annertoq pigisarpaat, suliffissar-
siornissaminnut inissarsior-nissaminnullu sapiuttarput
taamaannertik kanngugisaramikku. Inuiaqatigiinni allaffis-
sornermik inuuffiusumi ajornanneqisumik innuttaasunut
tunniussisoqariataarsinnaasarpoq oqartunik; "Uku atu-
aannassavatit – tassunga paasinaasinnaavutit" kisianni
inunnut naqinnernik ilisarinnissinnaanngitsunut oqaatsit
tamakku initoorujussuusarput.

- Naqinnernik ilisarinnissinnaanngitsut allassin-
naanngunngikkaluaraangamilluunniit ajornartorsiutiminnik
nassuerutiginninnerat inuttaanut ima oqiliallaataasar-
tigaaq, inuttut alloriarujussuurtarput allaat ikiortissar-
siornissaminnut sapiisersinnaanngortarlutik. Taannan-
narluunniit inuiaqatigiinnut nalilerujussuuvoq, inummi
ataaserluunniit aningaasarpassuarnik naleqartarpoq, inuk
ataaseq ikiorutsigu aningaasarpassuarnik inuiaqatigiinnut
oqilisaataasinnaavoq, Juaannannguaq Jensen oqarpoq.

Erseqqissaatigaali aamma inuppassuaqartartoq atuarsin-
naagaluarlutik inuttai isumaqartut atuarsinnaanatik.

- Taama isumaqaler-tarnerannut taakku avatangiisaat
pisuusorujussuusarput, inummut pineqartumut imminut
tatigiunnaartitsisarsimaqalutik. Imaassinnaavoq tatigiun-
naartitsisut tassaasut; ilinniartitsisut, angajoqqaat imalu-
unniit ulluinnarni qanigisat, inuk taanna nalunerarlugu
sianiinnerarlugu oqarfiginnissimasut, inuup taassuma
inuttut taqissutigeqisaanik. Taamatut inuk oqarfigineq-
aruni imminullu tatiginngereersimaguni annertoorujus-
suarmik inuuneranut sunniuteqarsinnaasarpoq allaat
inuttaa isumaqalerluni atuarsinnaani uffa atuarnaq
ilikkarsinnaasimagaluarlugu, kutappasittumik allatta-
rner-tik piinnarlugu isumaqartarput atuarsinnaanngivis-
sorlutik – tassa imminnut "sianiitsutut" isigilersimasut,
ajoraluartumik taamaattoqarpoq. Taakku ikiulaaraanni
ima ilikkalertortigisarput nalinginnaasunut atuaqatigiinnut
pulatingneqarsinnaalertarlutik. Assersuutigalugu oqarutta
qaammatit sisamat naqinnernik ilisarinnissinnaanngit-
sut akornanni atuartussaavoq, taava qaammat ataaseq
qaammatilluunniit marluk qaangiunnerisigut nalingin-
naasunut atuaqatigiinnut pulatinneqarsinnaasarput, tassa
imminut upperilertoq malunnarsigaangat nuutinneqarsin-
naalertarpoq, Juaannannguaq Jensen oqaluttuarpoq
nangipporlu:

- Neriuppunga nassuerutiginnittut amerlanerussasut
oqilerujussuurtarpummi, taamaattut takusinnaagaanni
sorpasuit aqqusaanngikkaluarlugit iliuuseqapallannissaq
pingaaruteqarpoq, oqarpoq.

*- Naqinnernik ilisarinnissinnaanngitsut nunatsinni
ikiorneqassappata taava suut pisariaqarpat? Aperaarput.*

- Naqinnernik ilisarinnissinnaanngitsunut qarasaasiakkut
programmi pisariaqarpoq, programmi taanna atorlugu
naqinnernik ilisarinnissinnaanngitsut ilisarinnissinnaasullu
immikkoorutaat paasineqarsinnaasarpoq, taannami iluat-
sippat aatsaat inuk pineqartoq ilumut naqinnernik ilisarin-
nissinnaannginner-soq nalunaarsorneqarsinnaalissaaq,
kisiannili aamma aningaasaliiffigineqarnissaaq pisari-
aqarpoq, taamaalillunilu siunissamut ungasinnerusumut
aningaasarpasuit sipaassapput, Juaannannguaq Jensen
naggasiivoq.

- Vi holdt et "ordblind seminar" i slutningen af 2014 for første gang, og der var repræsentanter fra alle kommunerne. Under rådslagningen, hvor alle lyttede til hinanden, blev al viden samlet. Under seminaret blev det meget tydeligt for alle, hvor meget vi mangler af værktøjer for ordblindene, fortæller Karina Meincke.

Tekst og foto: Karline Platou

Dem, der har læsevanskeligheder i Grønland, kan stadig ikke få hjælp

Det grønlandske sprog er særskilt fra andre sprog, derfor kan man ikke bruge de danske tests, for at konstatere om man er ordblind. Inerisaavik har for tiden travlt med at lave en test, man kan bruge i Grønland. I artiklen kan man læse om Karina Meincke, der er konsulent i Inerisaavik, da vi fra Ilinniartitsisoq talte med hende om emnet.

Vi fra tidsskriftet Ilinniartitsisoq kom til Inerisaavik for at tale med Karina Meincke, der er specialkonsulent for ordblind i Grønland, for at få mere at vide om, hvor langt man er nået med at lave en test, som man kan bruge her.

- Vi holdt et "ordblind seminar" i slutningen af 2014 for første gang, og der var repræsentanter fra alle kommunerne. Under rådslagningen, hvor alle lyttede til hinanden, blev al viden samlet. Under seminaret blev det meget tydeligt for alle, hvor meget vi mangler af værktøjer for ordblindene, fortæller Karina Meincke.

Karina Meincke forklarer, at vi i dag er nået til det punkt, at man ikke kan skelne, hvem der er ordblind og hvem der ikke er det.

- I dag kan vi ikke sige, at dette barn er ordblind eller dette barn har læsevanskeligheder, siger Karina Meincke.

Hun forklarer videre, at man er i gang med at teste førsteskoleelever lige fra deres første skolegang. Denne testning hedder forkortet AN: Atuarsinnaanermik Nalilersuineq (testning af læsefærdighed)

- Man tester 1.klasseeleverne lige fra deres skolestart og igen, når de er ved at slutte i 1.klassen. Det betyder ikke, at vi har besluttet os, om testningerne altid skal finde sted med 1.klasser. Det er en proces, der er i gang og udviklingen vil vise, hvad vi ellers må gøre, siger Karina Meincke og fortsætter:

- Sidste gang der blev testet i 1.klasser, lod vi teste 12 elever, og ud af hver og én elev samlede vi rigtigt meget viden og dataerne har vi nu. I første omgang er det meningen, at vi skal finde ud af, om materialet virkelig kan bruges. Næste skridt på testningerne bliver at teste 25% af alle førsteklasse i Grønland, og de tests vil blive grundlag for vores ændringer. I den tredje test går vi ud fra den viden vi får fra de forrige tests, og vi skal fremover teste i hele landet 100%, men det kan først starte næste år, siger Karina Meincke.

- I er først lige startet med at prøvekøre testmaterialet nu, hvornår slutter I med at prøve jer frem og stater med at teste for alvor? Spurgte vi.

- Det er ikke sådan, at man stopper med at udvikle materialet, når vi har testet i hele landet, der vil nok være noget, der skal videreudvikles i fremtiden, siger hun.

Karina Meincke gør det klart, at lærerne ikke kan teste alle elever i klassen i undervisningssituationen. Men gør det klart, at lærerne vil modtage materialet løbende.

- For at læreren bruger testen rigtigt, så skal vedkommende være helt sikker på, om han har elevernes opmærksomhed. For eksempel skal han vide, om eleverne virkelig laver deres opgaver. Derfor bliver det måske nødvendigt at dele klassen i 2 hold for at teste dem. Bare på det punkt kan vi forestille os, hvor meget tid, det kommer til at kræve. Og jeg skal være med der, hvor jeg kan

være med. På de afsidesliggende steder kan det måske blive nødvendigt at de må køre testene selv, siger hun og fortsætter:

-Arbejdet synes måske at være langsommelig, men processen er nødt til at være således, siger Karina Meincke.

Hvad så med dem, der sakker bagud?

I den forrige artikel skrev vi om dem, der har læsevanskeligheder, og at der er mere end 50 ansøgere til at komme på Knud Rasmussen Højskolea, men at der kun er plads til 6 personer. Vi spurgte Karina Meincke om, de ikke er bange for alle dem, der sakker bagud, når de først startede på materialet sidste år i 2015 og skal stadigvæk bruge en del tid på at prøvekøre det.

- Vi har stadigvæk ingen grundlag til at skulle konstatere, om bestemte personer er ordblind og om andre bare har læsevanskeligheder. Det er svært at forestille sig, at vi skulle kunne konstatere om personer er ordblind, når de er sådan og sådan uden at have fundet et grundmateriale, vi kan bruge til at teste med. Grunden er at i andre lande, går man ud fra landets retskrivning, som kan være forskellig fra land til land, og de tester deres elever først, når de er nået til et bestemt alder for at konstatere, om de har "læsevanskeligheder". Derfor har vi brug for en del tid til at konstatere, om vores testmateriale er brugbart. Målet for os er jo at finde et kvalitetsmateriale, og ikke at være færdig med det så hurtigt som muligt. Det skal jo ende med et materiale, man kan stole på er rigtig, siger Karina Meincke.

-Hvorfor er arbejdet så først kommet i gang i 2015? Hvorfor var man ikke startet tidligere, når man for længst har fået et godt kendskab til, hvor stort problemet er med personer, der har læsevanskeligheder i Grønland? Spurgte vi hende.

- I takt med de nye politiske målsætninger, er problemet blevet tydeligere nu. Derfra dukker der spørgsmål op som: Hvordan skal vi forme materialet? For i Grønland har vi intet materiale, vi kan bruge, og må starte helt nede fra bunden af. Jeg personligt kan ikke svare på, hvorfor man først starter nu med at løse problemet, siger Karina Meincke.

Man arbejder sammen med danske forskere om materialet, ligeledes arbejder man med nogle fra Finland, desuden er der ca. 10 personer her fra Grønland, der arbejder sammen om det.

- Der er en stor gruppe, der arbejder sammen, der er endda en tegner med i gruppen. Vi forestiller os, at vi i fremtiden vil arbejde sammen med Oqaasileriffik (sprogskolen). Dog skal vi også lige huske på, at alle i arbejdsgruppen har deres eget job ved siden af at skulle passe, det kan også være det, der gør arbejdet noget mere langsommelig, slutter Karina Meincke, der blev konsulent for børn med særlige behov i 2014.

- 2014-p naalernerani siullermeersumik "ord-blind seminar"-qarpugut, Tassani naapinnitsinni erseqqissumik paasivarput naqinnernik ilisarin-nissinnaanngitsunut tunngatillugu atortussatsin-nik qanoq amigaateqartigaluta, Karina Meincke oqarpoq.

Allattoq assiliisorlu: Karline Platou

**Nunatsinni atuarsinnaanngitsut
suli ikiorneqarsinnaanngillat**

Kalaallit oqaasii immikkuullarissuupput, taamaattumillu atuarsinnaangitsut nalilernerqassappata danskit atuarsinnaangitsunut misissuissutaat atornerqarsinnaangilaq. Misissuissummik Kalaallit Nunaanni atornerqarsinnaasumik Inerisaavik maanna ulapputeqaleruttorpoq, allaaserisamilu Inerisaavimmi siunnersorti Karina Meincke tamanna pillugu llinniartitsisumiit oqaloqatigaarput.

Aviisimit llinniartitsisumiit Inerisaavimmi naqinnernik ilisarinnissinnaanginneq pillugu immikkut siunnersortit atorfeqartitaasoq Karina Meincke ornipparput, naqinnernik ilisarinnissinnaangitsunut Inerisaavimmiit sullisineq ullumikkut sumut killinnersoq paasiumallerlutigu.

- 2014-p naalernerani siullermeersumik "ordblind seminar"-qarpugut, taanna kommuneqarfiit tamarmik peqataatitaqarfigaat. Isumasioqatigiinnermi peqataasut tamarmik isumasiorneqarput ilisimasallu katersorneqarlutik. Tassani naapinnitsinni erseqqissumik paasivarput naqinnernik ilisarinnissinnaangitsunut tunngatillugu atorussatsinnik qanoq amigaaqartigaluta, Karina Meincke oqaluttuarpoq.

Karina Meincke nassuiaavoq ullumikkut pissutsit uunga killissimasut naqinnernik ilisarinnissinnaangitsut ullumikkut immikkoortiterneqarsinnaangikkallarlutik.

- Ullumikkut oqarsinnaangilagut una meeraq naqinnernik ilisarinnissinnaangivissorpoq (ordblind), imaluunniit una meeraq atuarniarnermigut ajornartorsiuteqarpoq (læse vanskelighed), Karina Meincke oqarpoq.

Taanna nassuiaavoq atualeqqaat atualeqqaarneranniit nalilersuinerit maanna ingerlasut. Nalilersuinerlu taanna naalisarlugu ateqartikkitsik AN, isumaqartoq: Atuarsinnaanermik Nalilersuineq.

- Første klasse-t aallartinnerini nalilersuisoqassaaq aammalu første klasse-t naalernerini aamma taamatut nalilersuisoqassalluni. Imaanngilarli aalajangiivtugut ilumut piffissani taakkunani taamatuinnaq nalilersuinerit ingerlassasut, ineriartortitsinerulli takutikkumaarpaa qanoq periaqqittoqassanersoq, Karina Meincke oqarpoq, nangipporlu:

- Kingullermik første klasset misilerarneqarmata atuartut aqqaneq-marluk peqataatippavut, atuartumili ataatsimi paasisat data-t amerlasoorujussuit katersorneqarput. Siullermeernermi tassani atorussiaq (materiale) ilumut atorluarsinnaanersoq taamaallaat siunertarineqarpoq. Taava misissuinerup tullissaani nunatsinni første klasset 25 procentii misiliivigissavagut, taakkulu allannguinsatsinnut tunngaviussapput. Pingajussaani misiliinnermi siullani paasisat aallaaviussapput nunalu tamakkerlugu siunissami 100 procentimik misissuissaagut, taannalu ukiup tulliani aatsaat pisinnaassaaq, Karina Meincke oqarpoq.

-Maanna misissuineq aatsaat aallartilaarparsi, qaqugu taava misissuinermiikkunnaarluni atorsinnaasunngusava? Aperaarput.

- Nuna tamakkerlugu misissuereernerup kingorna imaanngilaq suliaq unikkumaartoq, imaassinnaavormi ineriartorteqqitassanik siunissami sulii peqassasoq, oqarpoq. Karina Meincke erseqqissaavoq llinniartitsisut atuartitsinerup nalaani klassemi atuartut tamaasa misileraaffigisinnaangikkai. Atortussiarli llinniartitsisunut apuukkiartuaarumaartoq erseqqissaatigaa.

- llinniartitsisoq sukumiisumik misissuissappat atuartut ilumut malinnaanersut qulakkeerluarsimasariaqarpoq. Soorlu suliaasatik suliarineraat maluginiartariaqarluni. Taamaattumik imaassinnaavoq klassep ataatsip iluani

atuartut avillugit misissuivigineqassasut, taannaannarlunniit takorloorsinnaavarput qanoq piffissamik atuitigiumaarnersoq. Uangalu peqataaffigisinnaasakka peqataaffigissavakka. Avinngarusimasuniittullu imaassinnaavoq namminneq misileraanerit ingerlattariaqassagaat, oqarpoq nangipporlu:

- Suliaq arriissorinarsinnaavoq kisianni tassa suliap ingerlarna (proces) taamaattussaavoq, Karina Meincke oqarpoq.

Katataasussammi?

Allaaserisap aappaani soorlu eqqaagipput atuarsinnaanermikkut ajornartorsiutillit Knud Rasmussenip Højskoleanut qinnuteqartartut ukiumut 50-t sinneqartarsimasut arfiniliinnaalli kisimik inissaqartinneqartarlutik. Karina Meincke aperaarput, siorna 2015-mi Inerisaaviup suliani aatsaat aallartimmagu sulilu suliaq sivisuumik ingerlassaammat katataasussarpassuit annilaangatiginnginneraat.

- Suli tunngavissaqanngilagut oqassalluta, uku ordblindupput, imaluunniit uku atuarniarnermikkut ajornartorsiuteqarput-mik oqassalluta. Atortussarput tunngaviussaaq nassaaritinnagu takorlooruminaappoq oqassalluta; Uagut ordblindit imatut isigivagut. Pissutigalugu nunarsuarmi nunamiit nunamut allattaasertik aallaavigalugu atuartut aalajangersimasumut killikkaangata aatsaat "atuarsinnaangitsut" naliliinnaasarmata. Taamaammat testerusiartut piffissartornaqqaassaaq, pitsaassusissarmi ujjartorparput naammassipallannissaq pinnagu, atortusiarmi tutsuiginartumik inerneqarniartussaavoq, Karina Meincke oqarpoq.

- Soormiuna suliaq aatsaat 2015-mi aallartittoq? Sooruna siusinnerusukkut aallartissimanngitsoq nunatsinnimi taamatut ajornartorsiutillit amerlasoorujussuusut qangali ilisimaneqaraluarmata? Aperaarput.

- Politikkikkut suliniutit tunngaviullutik ajornartorsiut ersarissiarporpoq. Tamatuma kingorna apeqqutit takkukiartorput aperisut: Qanormi suliniut ittuutissavarput? Tassami nunatsinni tunngavissanik soqanngivissormat naqqaniillu aallartittoqartariaqalerluni. Uanga nammineerlunga ilisimanngilara sooq aatsaat aallartittoqarnersoq, Karina Meincke oqarpoq.

Suliamut pineqartumut Danmarkimi ilisimatuut suleqatigineqarput, taamatuttaaq Finlandimiut suleqatigineqarput, nunatsinneersullu inuit qulit misaanniittut aamma suleqatigineqarlutik.

- Suleqataasut amerlapput allaammi titartaasoqarpugut. Siunissamilu Oqaasileriffiup tikikkiartuaarneqarnissaa aamma takorloorparput, eqqaamassavarpulli suleqatigineqartut tamarmik allanik aamma suliaqarmata, tamannalu aamma kigaallassimaartitsisinnaavoq, Karina Meincke 2014-mi Meeqqanut immikkut ikiortarialinnut Inerisaavimmi siunnersortit siullersaalluni atorfeqalersoq taama naggasiivoq.

- Karina Meincke, konsulent for børn med særlige behov (nutserisup una atoreeruniuk piiginnassavaa)

Børn og unge bevæger sig for lidt. At få ændret det faktum, kræver et bredt samarbejde, og Grønlands Idræts Forbund vil gerne have skolerne og lærerne endnu mere med. Vejen går gennem uddannelsen.

Få pulsen i vejret

I virkeligheden gælder det nok os alle sammen. Vi bevæger os for lidt, og det går ud over folkesundheden. Antallet af overvægtige er eksploderet, og det samme er de livstilssygdomme som følger med. Grønlands Idrætsforbund (GIF) ser muligheder for at samarbejde med læreruddannelsen for i endnu højere grad at gøre skolen til en del af løsningen.

- Vi er nødt til at råbe vagt i gevær i forhold til sundhedsudviklingen. Vi er nødt til at præge børnene i en sundere retning – og børnene er i skolerne, siger GIF's generalsekretær Carsten Olesen.

Han suppleres straks af udviklingskonsulent Aviaaja Geisler.

- Fra GIF's side vil vi gerne hjælpe lærerne med at få mere fysisk aktivitet og bevægelse ind i undervisningen. Hvis vi får fat i de studerende, så kan det sprede sig, siger hun. For eksempel kan dette gøres ved at man allerede under læreruddannelsen får inspiration og redskaber til, hvordan man kan få implementeret fysisk aktivitet og bevægelse i alle fag i folkeskolen. Og her er det oplagt at få fat i lærerstuderende, så man ligesom starter "fra bunden"

Hop i matematik, løb i grønlandsk

Ilinniartitsisoq har sat de to i stævne en formiddag på GIF's kontor i Nuuk, for at høre mere om initiativet. Og ikke mindst, hvad det er de lærerstuderende skal lære. For det handler om at anskue undervisning og bevægelse lidt anderledes.

- Vi vil gøre det muligt og nemt for lærerne at bruge fysisk aktivitet og bevægelse i alle fag. Det handler ikke om flere idræstimer, men om at inkorporere bevægelse i alle funktioner på skolen, forklarer Aviaaja Geisler. Det kan for eksempel være et powerbreak midt i timen, hvor eleverne hopper på stedet, eller løber en tur rundt om skolen. Eller i faget matematik, hvor eleverne 2 og 2 skal øve sig i 3-tabellen, hvor de skal hoppe på skift eller i faget historie, hvor de hvert 5. minut skal gå rundt i klasselokalet og tale sammen 2 og 2. Der er uendelige muligheder.

- Jeg tror jo på, at det vil være meget givende for lærerne. Det vil generelt gavne hele undervisningsmiljøet, fordi den fysiske aktivitet har stor betydning for indlæringen. Det er jeg ikke i tvivl om, at lærerne og de lærerstuderende ved, men vi kan bygge endnu mere på. Der mener jeg vores samarbejde kan flytte meget, lyder det engageret fra udviklingskonsulenten.

kan bruge praktikuger eller tema-undervisning til at få projektet gjort succesfuldt.

Det handler om at få startet et samarbejde, der netop handler om at kunne få implementeret mere fysisk aktivitet og bevægelse i folkeskolen, og et sted skal der jo startes. Det kunne oplagt være på lærerseminariet, hvor man netop har kontakten til alle de kommende lærere, der skal rundt på kysten i fremtiden

- Vi er i en meget tidlig fase, men har haft kontakt med Ilinniartissuaq, som er meget interesserede i ideen om et samarbejde, siger Carsten Olsen. Dermed kan vi begynde at planlægge, og vi kan investere i at bringe instruktører hertil. Vi er villige til at investere det der skal til, men jeg har da en drøm, om at lærerne og skolerne selv vil arbejde videre, siger han.

Stærke værdier

De to GIF-folk er heller ikke i tvivl om, at bevægelse styrker mere end konditionen og indlæringen. Internationalt er idrætsverdenen bygget på en række universelle og stærke værdier om samarbejde, sammenhold, fællesskabsfølelse og plads til alle. Derfor er GIF, meget interesserede i at få skolerne endnu mere med.

- Det kan give nogle gevinster for elever, der måske ikke er så fagligt stærke, hvis de får succes på dette felt. Det vil kunne hjælpe både i de faglige udfordringer, men succeserne kan tages med til andre udfordringer, siger Aviaaja Geisler.

- Og det er jo ikke en uvæsentlig del af vores motivation for projektet, supplerer Carsten Olsen. Talentmassen bliver tilsyneladende mindre i disse år, og det hænger nok sammen med et mindre rekrutteringsgrundlag fordi færre børn og unge dyrker idræt. Det kan fysisk aktivitet og bevægelse i skolerne muligvis være med til at ændre på. Grønlands Idræts Forbund håber, at de lærerstuderende

Succeskriterier

Men hvad skal der til for at arbejdet er en succes? Hvad vil GIF gerne opnå?

- Målene kan være meget forskellige. Vi vil gerne have flere til at dyrke idræt – det er klart. Men det vigtigste er nok, at lærerne kan se den værdi som fysisk aktivitet og bevægelse kan skabe i deres hverdag. Der skal skabes ejerskab hos lærerne, så man ikke falder tilbage i gamle rutiner, siger Carsten Olsen.

- Derfor skal vi være meget vedholdende, og blive ved med at tilbyde inspiration og opbakning til fysisk aktivitet og bevægelse, slutter Aviaaja Geisler.

TILLIT QULLARTIGUK

Meeqqat inuusuttullu aalanngippallaarput. Tamanna piviusoq allanngortinniaraanni amerlasuunik assigiinngitsunillu suleqateqarnissaq pisariaqarpoq, Kalaallit Nunaanni Timersoqatigiit Kattuffiata (Grønlands Idræts Forbund) atuarfiit ilinniartitsisullu ilaatinnerulernissaat kissaatigaa. Ilinniartitaaneq aqqutissaassariaqarpoq.

Af Jakob Strøm

Ilumoortumik oqassagutta tamatta pineqarunarpugut. Aalangippallaarpugut, tamannalu peqqissutsitsinnut ajoqutaavoq. Pualavallaartut amerliartupiloonikuupput, tassungalu atatillugu inuunermut pissutsit aallaavigalugit nappaatigilertakkanik tamanna malitseqarluni. Kalaallit Nunaanni Timersoqatigiit Kattuffiata Grønlands Idrætsforbund (GIF) ilinniartitsisunngorniarfik suleqatigineratigut, atuarfik aqqutigalugu tamassuma qaangerniarneqarnissa periarfissatsialattut isigaa.

- Peqqissutsip ineriartornera isigigutsigu mianersoqqusisariaqalerpugut. Meerartavut peqqinnerulernissap tungaanut sunnertariaqalerpavut – meeqqallu atuarfimmippugut, GIF's generalsekretær'ia Carsten Olesen oqarpoq. Ingerlaannarluni Inerisaanermi siunnersorti Aviaaja Geislerimit tapersiilluni ima oqarpoq.

- Timi atorlugu aalanerulernissap atuartsinermut ilaatinneqalernissaa pillugu GIF'ermiut ilinniartitsisunik ikiuersupput. Ilinniartitsisunngorniat ikiortigigutsigit tamanna siaruassaaq, oqarpoq. Tamanna anguneqarsinnaavoq assersuutigalugu ilinniartitsisunngorniarlutik sulii atuarlut, atuarfimmip fagi sunaluunniit atuartsissutigineranut ilanngullugu timimik qanoq iliorluni aalasitsisoqarsinnaaneranik sakkussanik isumassarsiassanillu tuniorneqarunik. Tassalu ajunngivissagualarpoq soorlu "naqqaniit" aallartilluni, ilinniartitsisunngornianik aallartittuugaanni.

Matematikkerluni pississaarneq kalaallisoorlunilu arpanneq

Aviisip Ilinniartitsisup inuit taakku marluk ullaat arlaanni, pilersitariniagaat pillugu paasisaqaqqikkumallutik, GIF'p allaffiani Nuummiittumi naapippaat. Minnerunngitsumik ilinniartitsisunngorniat suut ilinniassagaat paasisaqaqfigumallugu. Tassami atuartsineq aalatitsinerlu ataatsikkut ingerlatissagaanni allatut periaaseqartoqartariaqassamat.

- Fag'ini sorlerniluunniit, atuartsinerup iluani, qanoq iliorluni ajornanngitsunnguamik timimik aalatitsisoqarsinnaanera, ilinniartitsisunut ilinniartitsissutiginiarparput. Imaannigilaq timersornermut tiiminik amerlisaaneq atorlugu, atuarfimmili sunilluunniik sammisaqartilluni, timimik aalasitsinerup ilanngunneqarsinnaanera takutinniarlugu, Aviaaja Geisler nassuiaavoq. Soorlu atuartsinerup nalaanni powerbreak'ertitsinikkut tassa atuartsit iniminnginnarlutik pisseqattaartillugit atuarfilluunniit kajallallugu arpatsillugit. Matematikkertitsilluunniit atuartsit marlukkaarlutik 3-tabellimik ilinniaatigalugu paarlaqattaarlutik pississaartillugit, imaluunniit oqaluttuarisaaneq pillugu atuartsinerup nalaanni 5 minuttit qangiukkaangata inip iluani angalaartillugit marlukkaarlunilu oqaloqatigiissitalugit. Periarfissat killeqanngillat.

- Isumaqarpungami ilinniartitsisunut iluaqutaassaqisoq. Tamaat ataatsikkut isigalugu atuartsinermut iluaqutaassaq, ilinniarniarnermummi timimik aalasitsineq pingaartorujussuummat. Qularinngilara ilinniartitsisut ilinniartitsisunngorniallu tamanna nalunngikkaat allanillu nassaassarsioqqissinnaavugut. Tassuunaatigut isumaqarpunga suleqatigiinnissarput periarfissaqasqisoq, inerisaanermut siunnersorti tiguartsimaarluni oqaluppoq.

Pingaartitat sakkortuut

Inuit taakku GIF'ermiut marluk aamma qularinngilaat timimik aalasitsineq qasujaallisaannarnermiit ilikkarneruliinnarnermiillu sulii annermik pissatsitsinerusinnaasoq.

Nunat assigiinngitsut akornanni timersornerup silarsuaa, silarsuarmi tamarmi tamatta naleqartitsinnut sakkortuunut tunngaveqarpoq, soorlu suleqatigiinnissamut, ataqatigiinermut, ataatsimoornermik misigissusermut kikkunnullu tamanut inissaqartitsinermut. Taamaammat GIF'ip soqutigisorujussuuaa atuarfiit sulii annermik ilaatinniisaat.

- Tamanna atuartsit ilaanut, immaqa atuakkerinermut artorsartunut, timersornikkut iluatsitsisunik iluanaarutigisinaavaat. Tamanna atuakkerinermut unammillikkaminut iluaqutigisinnaavaat iluatsitsinertilli aamma allanut unammilligassanut ikiuutigisinnaallugu, Aviaaja Geisler oqarpoq.

- Tamanna aamma suliniutitsinnut mikigisassaanngitsumik kajumissisitsivoq, Carsten Olsen ilaliivoq. Ukiuni makkunani piginnaanillit soorlu ikiliartortut, tamanna soqutiginnittussarsiornikinermik peqquteqarunarpog, meeqqat inuusuttullu timersortartut ikilisimammata. Taamaattoqarnera immaqa atuarfiit atuartsit timaanik aalanerulersitsinerisigut siumut saassitseqataasinnaaput.

Kalaallit Nunaanni Timersoqatigiit Kattuffiata neriuttigaa, ilinniartitsisunngorniat sap.akunnerani praktikkerinnerminni aalajangersimasumilluunniit ilinniutigalugu sammisaqarnerminni suliniuterput taanna iluatsitsisunngortikkumaaraat. Suliasarmi meeqqat atuarfiani, atuartsit atuarnerranut ilanngullugu, timiminnik aalasitsinerulernissaat pillugu, suleqatigiinnissaq anguniarlugu aallartitsinissaq pineqarpoq, tamannami arlaatigut aallartiffeqartariaqarmat. Tamanna ilinniartitsisunngorniarfimmip aallaaveqassappat torraassagualarpoq, tassami ilinniartitsisunngortussat qanimut attavissaalluarmata, naammassigunillu sineriammut tamarmut siaruartussaallutik.

- Suliniutitsinnik aallarteqqammigaluarpugut, Ilinniarfissuarli attavigereerparput, tassanilu suleqatigiinnissamik soqutiginnittorujussuupput, Carsten Olsen oqarpoq. Taamaalilluta pilersaarusiornissarput aallartisinnaangorparput, aammalu ilitsersuisussamik maannartitsinissarput aningaasaliiffigisinnaangorlugu. Aningaasaliinissatsinnut piumassuseqarpugut, ilinniartitsisulli atuarfillu namminneerlutik sulii taassuma ingerlateqqinnissaa piumassuseqarfigissagaat takorluukkanniippoq, oqarpoq.

Iluatsitsilluarnissamut tunngavissat

Suliiarmi iluatsilluassappat qanoq iliortoqartariaqarpa? Suut Kalaallit Nunaanni Timersoqatigiit Kattuffiata anguniarusuppai?

- Anguniagassat assigiinngitsuusinnaapput. Timersortartut amerlisarusuppavut – soorunami. Aajunali pingaarnertut isigisarialik, tassa ilinniartitsisut ulluinnaarminni atuartsitamik timiminnik aalasitsinerulernermikkut atuinerulernerat qanoq pingaaruteqartigisoq takusinnaalisagaat. Ilinniartitsisut tamanna pigiliuttariaqarpaat qanga ileqqutoqqanut utersaartoqassanngippat, Carsten Olsen oqarpoq.

- Uteriilluinnarluta timi atorlugu aalasitsinerulernissaq pillugu ilungersuuteqartariaqarpugut isumassarsiassanik neqerooruteqartuarluta tapersersuiarlutalu, Aviaaja Geisler naggasiivoq.

En russer har sagt: Lad musik være ét af værktøjerne i undervisningen!

Tekst og foto: Karline Platou

I Kulusuk's skole er der 8 lærere og ca. 45 elever.

I Kulusuk er der en russisk lærer, Natalie Holm, der bruger sin kunnen i at spille på klaver til at lære børnene til at spille, så de på den måde er ved at lære at kunne træde frem.

Når børnene er i stand til at kunne træde frem, får de også mere selvtillid, siger Natalie Holm.

Man kan sommetider møde lærere fra andre lande i yderdistrikterne, én af dem er en russisk lærer, Natalie Holm, som bor i Kulusuk, hvor der er ca. 300 indbyggere, og hun har været lærer der i 5 år.

Da hun er rigtigt dygtig til at spille på klaver, underviser hun i det i samarbejde med musikskolen foruden sin undervisning i almindelig fag på skolen.

- Jeg var først lærer i Danmark, men da jeg hørte om Grønland, søgte jeg hertil for at prøve noget nyt, og min ansøgning blev godt modtaget. På denne måde kom jeg som lærer til Kulusuk, jeg blev meget glad for at være her og jeg har jeg aldrig fortrudt, at jeg kom hertil, siger Natalie Holm.

I Kulusuk's skole er der 8 lærere og ca. 45 elever, som Natalie underviser i dansk, matematik og samfundsfag. - Jeg er meget glad for tilbudet om, at jeg kan undervise i klaverspil i samarbejde med musikskolen. For hvis man kan bruge de kompetencer, man har, til at give videre til

eleverne, kan det have en god indflydelse, siger Natalie og fortsætter:

- At bruge musik som ét af værktøjerne i undervisningen er meget givende. Hvis et barn bruger musik til at kunne træde frem med, får det mere selvtillid som sidegevinst og bliver mindre tilbageholdende. Ved juletid lod jeg børnene lave et juleteater, og de skulle træde frem for at spille det. I spillet skulle de optræde med at synge, danse og lave et skuespil, fortæller Natalie.

Hun fortæller glad, at hendes elever i klaverspil har lært at spille nu - med begge hænder.

- Det er helt ubeskriveligt at kunne se børnene lære at spille på klaver. Hvis musikskolen og vi arbejder godt sammen i fremtiden, kunne det godt være, at nogle fra musikskolen engang kunne komme til koncert her i Kulusuk, siger hun.

Børnene burde få mere opmuntring fra deres hjem

Én af de ting, Natalie har lagt meget mærke til, mens hun har været lærer i bygden, er, hvor lidt børnene får opmuntring fra deres hjem.

- Rigtigt mange unge kvinder bliver tidligt mødre i Kulusuk, også før de er parate til at blive forældre og før de har lært at skulle klare sig selv. Disse unge kvinder er nogle, som har brug for at få en uddannelse og indkomst. Jeg mener, at det blandt andet er grunden til, at børn

ikke får opmuntring nok fra deres hjem. Hvis et menneske/barn skal blive dygtig, skal det starte fra hjemmet. Forældrene bør tale med deres børn om, hvor vigtigt det er, at man går i skole, og hvorfor vi alle skal kunne læse og skrive, og også om hvorfor det er vigtigt, at man lærer det danske sprog, siger Natalie Holm.

Hun gør det også klart, at mange rejser til Danmark for at gå på efterskole, og at de, når de rejser, ikke har nogen særligt kendskab til det danske sprog.

- Disse unge mennesker rejser til Danmark uden, at det er lykkedes for dem at lære det danske sprog, selv om de har haft faget dansk på skolen siden de gik i 1.klasse. Derfor anstrenger jeg mig meget om dette nu. For så længe rigsfællesskab består, så er de nødt til at lære dansk. De skal jo for eksempel også kunne dansk, hvis de skal rejse til Nuuk for at gå på GU. Og hvis de vil søge om at komme nogen steder for at få en uddannelse for deres fremtid, så skal ansøgningsskemaerne også skrives på dansk, altså rigtig mange ting her i Grønland kører på dansk, siger Natalie og fortsætter:

- Rigtigt mange forældre tror, at deres børn pludselig lærer at tale dansk, når de rejser til Danmark for at gå på efterskole. Når jeg finder ud af, at de tænker således, så siger jeg til dem: Nej, det hænger ikke sammen på den måde. Det er nu, de har chancen for at lære dansk, det er nu dit barn skal lære dansk, og det er gratis. Det er på tide, at I forstår det for jeres egen skyld, at jeres barn skal lære dansk, så det kan få en uddannelse og det kan leve godt i fremtiden med et godt arbejde. For pengene vil ikke drysse ned af sig selv fra himlen, og mennesket må anstrenge sig og gøre noget selv for at klare sig, siger Natalie engageret.

Nogle unge mennesker begår selvmord

Natalie Holm har også i de 5 år, hun har boet i Kulusuk, oplevet, at unge mennesker begår selvmord.

- Også dette skyldes i forholdene i hjemmet. Dejlige unge mennesker kan komme til at begå selvmord, når de bliver skuffet i deres kærlighedsliv, de er ofte omkring de 15-16-17 år. Unge på det alderstrin kan pludselig begå selvmord, når de går fra hinanden som kærestes. Vi lever meget isoleret i Østgrønland, og derfor er der overhovedet ingen muligheder for at tale med en psykolog. Derfor bliver psykiske skuffelser ikke behandlet, og sådanne følelser kan pludselig have følger som, at de begår selvmord. Men i Kulusuk er selvmordsantallet lidt lavere, sidste gang vi oplevede det, var det for 3 år siden, da én af pigerne havde hængt sig på skolen og på grund af skuffelsen, var der en krise på skolen, siger Natalie.

Men heldigvis skete der også noget glædeligt i den periode, da børnene blev tilbudt noget fra Island.

- Selv om Kulusuk er meget lille, så er det et sted med et flyveplads, derfor er det ikke noget nyt for beboerne i Kulusuk, at de ser turister.

- Når eleverne når 5.-6. klassen, så rejser de hvert år til Reykjavik i Island i 14 dage og lærer at svømme. I de 2 uger de er der, skal de hver dag være i svømmehallen og svømme i 2 timer, og resten af dagen går de så på ekskursioner i byen. Det vil sige, at vore elever er vant til at se turister, og de hører tit engelsktalende folk. Disse

børns bedsteforældre kører jo også turisterne på hundeslæde om vinteren, når de kommer på besøg, fortæller Natalie.

Natalie Holm vil også sige følgende til politikerne:

- Man burde fokusere mere på byggerne. Vi hører og læser jo tit i medierne, at alle bygder en dag vil blive lukket, og at man ønsker, at bygdebeboerne skal flytte til storbyerne. Jeg tror ikke, at dette kan ske, for i mange generationer har de altid boet i bygderne, og de har ikke lyst til at flytte til storbyerne. Der er mange ældre mennesker, der ser det som meningsløst, hvis de skulle flytte til byen. Og politikerne burde fokusere mere på den sidste generations levevilkår, skolelevernes udvikling og de burde gøre noget mere for, at de kan blive dygtigere som kommende medborgere i samfundet og som kommende arbejdende skatteydere, og at de får den mulighed at have et sted at bo, så de kan leve lykkeligt, slutter Natalie Holm.

- Der burder gøres alvorligt mere for unge mennesker her, for pengene vil ikke drysse ned af sig selv fra himlen, og mennesket må anstrenge sig og gøre noget selv for at klare sig, siger Natalie Holm.

Russeq oqarpoq:

Atuartitsinermi nipilersorneq aamma aqqutaasarli!

Allattoq assiliisorlu: Karlina Platou

Kulusummi ilinniartitsisuuvoq russeq Natalie Holm, taassuma noqartilimmik pattassinnaanini atorluarlugu meeqqat pattannermut ilinniartittarpai, taamalu sassarsinnaanngortikkiartuaarlugit. Meeqqat inunnut sassartalerunik imminut tatigineq ilikkassavaat, Natalie Holm oqarpoq.

Avinngarusimasuni nunami allamiut ilinniartitsisut naapitassaasarput, taakkununga ilaavoq russeq ukiuni tallimani Kulusummi 300-t missaani inulimmi ilinniartitsisusoq Natalie Holm.

Taanna noqartilimmik (klaver) pattallaqqilluinnartuugami nalinginnaasumik faginik atuartitsinermi saniatigut musik skole suleqatigalugu noqartilimmik pattannermut ilinniartitsisarpoq.

- Danmarkimi ilinniartitsisooqqaarpunga, Kalaallit Nunaalli tusaamalerakku nutaanik misilittagaqarusullunga qinnuteqaatiga ilassilluarneqarpoq, taamaalillungalu Kulusummi nuannerluinnartumik peqqissimissutiginnisannillu suliffeqalerluna, Natalie Holm oqarpoq.

Kulusuup aturfiani ilinniartitsisuni arfineq-pingasusuni meeqqat atuartut 45-t missaanniittut Nataliep danskisut, matematikkimut, inuttullu ineriartornermut atuartittarpai.

- Noqartilimmik pattannermut ilinniartitsisinnaalernissannik nipilersornermut ilinniarfik (musik skolen) suleqatigalugu neqeroorutaasup atuutilernera assorsuaq nuan-

naarutigeqaara. Piginnaasaqarfigisammi (kompetence) atorluaraanni atuartunut pitsaasumik sunniuteqartusanngorlugit tunniunneqarsinnaasarput, Natalie oqarpoq nangiporlu:

- Atuartitsinermi nipilersornerup akuutinissaa peqqinnarlunartuuvoq, meeraq nipilersorneq aqutigalugu sassartaruni aamma imminut tatigisunnussaaq, sassarnissamullu tunuarsimaarunnaassalluni. Juullilermat "juulimi isiginnaartitsineq"-mik taallugu (juleteater) meeqqat sassartillugit isiginnaartitsisippakka, takutitsinerminni erinarsorput, qitipput, piviusuusaartitsillutillu, Natalie oqaluttuarpoq.

Taanna unnersiorpoq noqartilimmik pattannermut atuartitakkani assatik illugiissillugit maanna pattassinnaanngorsimasut.

- Meeqqat pattannermut ilikkalernerat misigalugu nuannernera nalissaqanngilaq. Nipilersornermut ilinniarfillu suleqatigiilluararutta siunissami imaassinnaavoq Nipilersornermut ilinniarfimiit maanga Kulusummut tusarnaariartoqartalersoq, aammalu killormut taakku uagut tusarnaarlutigit, oqarpoq.

Meeqqat angerlarsimaffimminniit kaammattorneqarnerusariaqarput

Nataliep nunaqarfimmi ilinniartitsisuunermini malugisaasa annersaasa ilagaat meeqqat angerlarsimaffimminniit kaammattorneqanngippallaartarnerat.

- Kulusummi arnat inuusuttorpassuit meerartaajaartarput suli angajoqqaanngornissaminut piareeqqanatik aammalu suli nammineersinnaanissamut ilikkarnatik. Taakku arnat inuusuttut ilinniagaqarnissaminut pisariaqartitsisupput aammalu aningaasatigut isertitaqarnissaminut pisariaqartitsillutik. Isumaqaarpunga ilaatigut tamannaasoq meeqqat atuarfimmi kaammattorneqanngittarnerannut peqqutaasartoq, tassami inuk / meeraq pikkorissunngusappat angerlarsimaffimmiit aallaaveqartuaannartarmat. Meeqqatimmi oqaluuttariaqaraluarpaat sooq atuarneq pingaartinneqartarnersoq, aammalu sooq atuarsinnaalutalu allassinnaanngortariaqarnitsinnik, aammalu sooq qallunaat oqaasiinik ilikkarnissarput pingaartuunersoq, Natalie Holm oqarpoq.

Taassumattaq erseqqissaatigaa amerlasuut Danmarkimut Efterskoleriarlutik aallaraangamik qallunaatut ilisimasagaratik aallartariaqartartut.

- Inuusuttut tamakku første klasseullutilli atuarneqaleraluarlutik taamaattoq qallunaatut itikkakuullutik Danmarkimut Efterskoleriartarput, taamaammat taanna uanga assut maanna ilungersuutigisorujussuua. Naalagaaffeqatigiinnermi atuutsillugu pinngitsooratik qallunaatut ilikkartariaqarput. Tassami aamma assersuutigalugu Nuummot GU-mut atuariatussagunik qallunaatut ilikkareersimasariaqarput, siunissamilu aamma arlaannut qinnuteqarniarunik qinnuteqaatit tamakku qallunaatut allanneqartariaqartarput, tassa imaappoq sorpassuit qallunaatut maani nunami ingerlanneqarput, Natalie oqarpoq nangipporlu:

- Angajoqqaarpasuit isumaqartarput qitornartik Danmarkimut Efterskoleriaruni taava tassanngaannaq danskisut ilikkariataassasoq, taamatut isumaqartut paasigaangakkit oqarfigisarpakka, naamik taamaanngilaq, massakkununa qallunaatut ilikkarniarnissaminut periarfissarigaat, massakkuuvorlu qitornavit akeqanngitsumik qallunaatut ilinniarnissaa. Ilissi immissinnut pillusi qitornassi qallunaatut ilikkarnissaa paasisariaqarparsi, taamaalillunimi ilinniagaqarsinnaaniassammat siunissamilu suliffigissaarluni inuuniassammat, aningaasammi qilammiit nakkarnaviannngillat, inunguna nammineq tamaviaartussaasoq, Natalie oqalunnerminut tiguartisimaarluni oqaluppoq.

Inuusuttut ilaat imminortarput

Natalie Holm ukiuni tallimani Kulusummiinnermini inuusuttut imminorlutik toqusarnerat aamma nalaattarpaa. - Tamanna aamma kingumut angerlarsimaffimmiit aallaaveqarpoq. Inuusuttunnguit asanninnerup tungaatigut pakatsigaangamik imminut toquttoorsinnaasarput, tamakku 15-16-17 missaani ukioqarajunnerusarput, taamatut ukiullit peerariikkunnaaraangamik tassanngaannaq imminoriataarsinnaasarput. Tunumi allanut avinngarusimaqaluta (isoleret) inuuvugut, taamaattumillu periarfissaqanngilluinnarpoq tarnip pissusaanik ilisimasalimmik oqaloqateqartoqarnissaanik. Taamaattumillu tarnikkut pakatsinerit suliarineqarneq ajorput, tamatumalu malitsigisarpaa imminortoqariataartarnera. Kulusummili imminortoqartarnera allaniit akuttunerulaarpoq, kingullermik tamanna misigaarput ukiut pingasut matuma siorna niviarisiaqqat ilaat atuarfimmi imminut qimissimammat, assorsuarlu atuarfimmi pakatsinerup pianik aalassassi-maarnearpoq (krise) Natalie oqarpoq.

Tamatumali illuatungaaniq qujanartumik Kulusummi meeqqat Islandimiit neqeroorfigineqarsimapput.

- Kulusuk mikigaluaqaaq kisianni aamma mittarfeqarfiuvoq, taamaattumik Kulusummi najugallit takornartanut takornarneq ajorput, takornariarpassuimmi tikittarnerat sungiusimaannarpaat.

- Atuartuutigit 5-6. klassenngoraangamik ukiut tamaasa ulluni 14-ini Islandimut Reykjavik-imut angalasarput nalunermullu ilinniartutik. Ulluni taakkunani ullut tamaasa akunnerit marluk naluttarfimmi pinngitsooratik naluttarput, ullullu sinnerani illoqarfiup iluani paasisassarsiorlutik. Tassa imaappoq, atuartuutigit takornartanik takujuitsuunngillat aammalu tuluit oqaasiinik aatsaat tusarneq ajorput. Taakkumi meeqqat aamma aataakkuisa takornariat ukiukkut tikikkaangata qimussiuttarpaat, Natalie oqaluttuarpoq.

Natalie Holmip politikerit ima oqarfigerusuppai:

- Nunaqarfiit isiginiarneqarnerusariaqarput, tusagassitinimi tusartarpagut nunaqarfiit tamarmik ullut arlaanni matujumaarnerat pillugu allaaserisat. Nunaqarfimmiullu illoqarfissuarnut nuussasut kissaatigineqartartoq, uanga taamaattoqarsinnaanera upperinngilara, kinguaariippas-suimmi arlallit nunaqarfimminni najugaqareersuupput taakkulu illoqarfissuarnut nuukkusunngillat. Utoqqarpas-suupput illoqarfimmut nuukkaluarunik nuunnerminnik isumassaqartitsinngitsut. Politikerillu isiginiarnerusariaqar-paat kinguaariit kingulliit atugaat, atuartut ineriartornerisa qanoq inneri, pikkorissiatornissaallu pimoorunnerusariaqar-paat, inuiaqatigiit aqqanni, tamarmimmi suliffeqarnissaminut akileraartartuunermikkullu inissaqartin-neqarsinnaanissaminut periarfissinneqartariaqarput taamaalillutillu pilluarlutik inuuniassammata, Natalie Holm naggasiivoq.

- Inuusuttut ilinniagaqarnissaat tamaviaarunneqartariaqarpoq aningaasammi qilammiit nakkarnaviannngillat, inunguna nammineq tamaviaartussaasoq, Natalie Holm oqarpoq.

SIDEN SIDST

Lisbeth Frederiksen, IMAK

Ekstraordinært repræsentantskabsmøde.

Som alle ved har der netop været afholdt ekstraordinært repræsentantskabsmøde, hvor der blev valgt ny formand for perioden 1. april 2016 – 31. december 2017.

Derfor har der i siden jul været en del aktivitet i sekretariatet med at forberede dette repræsentantskabsmøde.

Sekretariatet ønsker Karl Frederik tillykke med valget og ser frem til et rigtigt godt samarbejde.

Nu skal der laves overdragelses mellem de 2 formænd og i den forbindelse er arbejdet med sikring af dokumentation af i gangværende sager, høringer, projekter, samarbejdspartnere osv. Således at Sivso som afgående formand kan aflevere organisationen og resultaterne af sit mangeårige arbejde, så Karl Frederik har mulighed for at overtage formandskabet på en god måde.

En del af dette bliver jo, at sekretariatet må tage afsked med Sivso – som er den, der har været på kontoret i længst. Det bliver uden tvivl svært. Men sekretariatet ønsker Sivso tillykke med det nye job og alt godt i fremtiden.

Nye lovforslag.

Op til jul og lige efter jul havde bestyrelsen en række lovforslag til høring. I den forbindelse vil IMAK gerne gøre opmærksom på høringsportalen på www.imak.gl. Her bliver de høringsforslag, som IMAK får i høring lagt ud. Bestyrelsen vil rigtig gerne have kommentarer fra medlemmerne, inden bestyrelsen udarbejder høringssvar. Derfor en kraftig opfordring til dig som medlem, følg med på høringsportalen og send dine kommentarer til IMAK. På den måde kan du få mere indflydelse som medlem. Høringerne kommer som regler nogle måneder før, at Inatsisartut skal mødes.

Du kan også på høringsportalen se kopi af de høringssvar IMAK har afgivet.

Feriefondene.

Begge feriefonde har nu behandlet alle modtagne ansøgninger og alle ansøgere skulle have fået svar.

Kontakt til sekretariatet

I perioder er nogle af medarbejderne på tjenesterejser eller kurser/efteruddannelse. Vil du være sikker på din mail bliver hurtigst muligt, så send den til imak@imak.gl i stedet for til enkeltpersoner

IMAK

Noorlernut 23

Postboks 867

3900 Nuuk

Tlf. 32 25 50

Fax 32 50 61

Email: imak@imak.gl

www.im

KINGULLERMIT

Lisbeth Frederiksen, IMAK

Sinniisoqarfiup immikkut ittumik ataatsimiinnera.

Tamassi nalugunangilar siinniisoqarfik immikkut ittumik ataatsimeeqqammermat, ataatsimiinnermilu siulittaasusamik aprillip 1.aniit 2016 decembarip 31.anut 2017 atasussamik qinersisoqarluni.

Taamaammat allaffeqarfiup immikkut ittumik ataatsimiinnissaq piareersarlugu juullilersorli ulapputigilerpaa. Allaffeqarfimmiit Karl Frederik qinigaanerani pilluaq-quarput siunissamilu suleqatigiilluarnissatsinnut qilanaarluta.

Massakkut angutit taakku marluk sulianut tunngasunik tunniussuullutik sulipput, soorlu suliat ingerlasut uppernasataat isumannaallisarlugit, tusarniaanernut tunngasut, projektit, inuit suleqatit il.il. Taamaalilluni Sivso'p siulittaasutut tunuarnermini kattuffik ukiorpassuarnilu sulinermini angusarisarsimasanni tunniunniassammagit, aam-malu Karl Frederiup siulittasutut suliaassanut pitsaasumik nangitsinissaminut periarfissaqarniassammat.

Suliaassanullu aamma ilaassaaq, allaffeqarfimmiut Sivso'mik inuulluaqqusinissaat, Sivso'mi tassaavoq siv-isunerpaamik allaffeqarfimmi sulisimasoo. Qularnangit-sumik tamanna oqimaassaaq. Allaffeqarfimmiulli Sivso suliffittaavanik pilluaqqumavaat siunissamilu ajunngit-sorpassuarnik kissaallugu.

Inatsit nutaaq siunnersuutigineqartoq.

Juullingajalersooq juullillu kingunitsiannguani siulersuisut inatsisissaaq nutaaq siunnersuutigineqartoq pillugu tusarniavigineqarput. Tassunga atatillugu IMAK'ip tusarniaanermut isaaffik www.imak.gl. 'imiittoq maluginiaqquaa. Tassunga siunnersuutit IMAK'imut tusarniaassutigineqartartut ilineqartarput. Siulersuisut tusarniakkamut akissutissaminik suliaqartinnatik, ilaasortat tassunga tunngasumik oqaaseqarnissaat assut piumasarigaluarpaat. Taamaammat siulersuisut illit ilaasortaasutit sakkortuumik kajumissaarumavaatit, tusarniaanermut isaaffik malinnaavigeqqullugu oqaaseqaatigiumasatillu IMAK'imut nassuteqqullugit. Taamaalioruit ilaasortatut

sunniuteqarnerusinnaagavit. Tusarniaatit amerlanertigut Inatsisartut ataatsimiinnissaat qaammatinik arlalinnik sioqqullugu tiguspavut.

Tusarniaaviup isaaffiani IMAK'ip tusarniaanermut akissutisarsimasaasa assingi aamma atuarsinnaavatit.

Feeriefondit.

Feeriefondit taakku marluk qinnuteqaatit tigusatik suliar-eqqammerpaat, qinnuteqartullu tamarmik akissuteqareer-simalissapput.

Allaffeqarfik attavigiuk

Piffissap ilaani suleqativut atorfimminni suliaqarlutik angalasarpuk pikkorissarlutik/ ilinniaqqillutilluunniit. Allakkavit sukkasuumik atuarniqarnissaat qulakkeerumagukku, taava uunga imak@imak.gl nassutissavatit, inun-nut ataasiakkaanut nassiunnagit.

